

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Kolumbijský mírový proces v kontextu veřejných protestů

Diplomová práce

Autor: Bc. Milan Školník
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní Obor: Politologie - latinskoamerická studia
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Maxmilián Strmiska, Ph.D.

Hradec Králové, 2017

Zadání diplomové práce

Autor: Milan Školník

Studium: F15NP0067

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Kolumbijský mírový proces v kontextu veřejných protestů**

Název diplomové práce Colombian peace process in the context of public protests
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zabývá problematikou mírového procesu na příkladu jihoamerické Kolumbie. Jedná se o zemi, kterou kolektivní násilí, co do rozsahu a intenzity, provází po celé moderní dějiny. Počínaje střetem konzervativců a liberálů v 19. století, přes kruté období tzv. "La Violencia" zejména v padesátých letech 20. století a konče plánem "Patriota" bývalého prezidenta Álvara Uribeho, jehož záměrem bylo tvrdě potlačit největší operující guerilla FARC, což přispělo k eskalaci násilí v zemi, ale v konečném důsledku i k omezení partyzánské aktivity. V momentě, kdy současný prezident J. M. Santos vyjedná mírovou smlouvu s čelními partyzány a předloží ji ke schválení v referendu, jakožto možnost učinit tlustou čáru za násilím v zemi, se kolumbijská veřejnost vysloví negativně, což odstartuje další kola jednání a problematické schvalování v parlamentu. Primárním cílem práce bude sledovat a interpretovat jednotlivé veřejné protesty, které se týkaly kolumbijského mírového procesu, a to ve stanovených časových meznících. Zkoumán je časový úsek od zahájení vyjednávání o míru až do současnosti, nicméně nebude opomenuta ani dřívější historická zkušenost s partyzány. Práce využívá teoretický koncept politického násilí Charlese Tillyho, spolu s jeho formulovanými pojmovými schémata a metodu komparace, přičemž vychází zejména z odborné literatury a kvantitativních dat z databází jako je LAPOP (orientující se na průzkumy veřejného mínění). Klíčová slova: guerilla, kolektivní násilí, Kolumbie, Tilly, Uribe

Acemoglu, Daron; Robinson A. James a Santos J. Rafael. 2013. "The monopoly of violence: Evidence from Colombia." *Journal of the European Economic Association* 11, č. 1, 5-44. Hough, Phillip A. 2011. "Guerrilla Insurgency as Organized Crime: Explaining the So-Called "Political Involution" of the Revolutionary Armed Forces of Colombia." *Politics and Society* 39, č. 3, 379-414. Mareš, Miroslav. 2004. "Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii." *Obrana a strategie* 4, č. 1. Noe, Dominik a Rieckmann, Johannes. 2013. *Violent Behaviour: The effect of civil conflict on domestic violence in Colombia*. Workingpaper 136. Courant Research Centre: Poverty, Equity and Growth-Discussion Papers. Dostupné na: http://www.econstor.eu/bitstream/10419/90560/1/CRC-PEG_DP_136.pdf (27. 3. 2016). Rand Corporation. 2003. *Arms trafficking and Colombia*. Santa Monica: Rand Corporation. Strmiska, Maxmilián. 1996. *Politický terorismus. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. The World Bank. 2000. *Violence in Colombia: Building sustainable peace and social capital*. Washington, D.C.: The World Bank. Tilly, Charles. 2006. *Politika kolektivního násilí*. Praha: SLON United Nations Office on Drugs and Crime. 2006. *Violence, Crime and Illegal Arms Trafficking in Colombia*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime. Waldmann, Peter. 2007. "Is there a Culture of Violence in Colombia?." *Terrorism and Political Violence* 19, č. 4, 593-609.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Maxmilián Strmiska, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.6.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval (pod vedením vedoucího diplomové práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Tímto bych velmi rád poděkoval panu profesoru Maxmiliánu Strmiskovi za jeho vedení, cenné rady a nesmírnou pohotovost a vstřícnost při vzájemné komunikaci.

Anotace

Školník, Milan. 2017. *Kolumbijský mírový proces v kontextu veřejných protestů*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Práce se zabývá problematikou mírového procesu na příkladu jihoamerické Kolumbie.

V momentě, kdy současný prezident J. M. Santos vyjedná mírovou smlouvu s čelními partyzány a předloží ji ke schválení v referendu, jakožto možnost ukončit násilí v zemi, se kolumbijská veřejnost vysloví negativně, což spustilo další kolo jednání a problematické schvalování v parlamentu.

Primárním cílem práce bude sledovat a interpretovat jednotlivé veřejné protesty, které se týkaly kolumbijského mírového procesu, a to v kontextu veřejného mínění a výsledků referenda.

Výzkumné otázky jsou:

Jací relevantní aktéři mobilizovali jak sympatizanty, tak odpůrce míru, potažmo mírové smlouvy a jaká byla jejich argumentace?

Podotázky tvoří: Existují souvislosti mezi výsledky referenda v jednotlivých lokalitách a frekvencí pro/ti mírových demonstrací, které se tam uskutečnily? A jaké jsou případné citlivé/sporné otázky v rámci průzkumů veřejného mínění, které by mohly souviset s negativním výsledkem referenda?

Časová osa představuje zahájení vyjednávání o míru až do současnosti.

Práce využívá teoretický koncept Charlese Tillyho a metodu komparace.

Klíčová slova: FARC, Kolumbie, Tilly, Uribe, veřejné protesty

Annotation

Školník, Milan. 2017. *Colombian peace process in the context of public protests*. Hradec Králové: University of Hradec Králové, Philosophical faculty, Department of political science. Diploma thesis.

This thesis deals with the issue of the peace process on the example of South American Colombia.

At that moment when the current president, J. M. Santos, negotiated a peace treaty with leading partisans and putted it for approval in a referendum, as a chance to end violence in the country, the Colombian public responded negatively, which triggered another round of peace talks and problematic parliamentary approval.

The primary goal of the work will be to track and interpret the individual public protests concerning the Colombian peace process in the context of public opinion and the results of the referendum.

The research questions are:

How did the relevant actors mobilize both sympathizers and opponents of the peace, or the peace agreement, and which arguments did they use?

The sub-questions are: Are there links between the results of the referendum in the individual localities and the frequency of the demonstrations which took place there? And are there any sensitive /controversial issues in public opinion, that might be related to the negative outcome of the referendum?

The time period is since the beginning of the peace talks until these days.

The work uses theoretical concept of Charles Tilly and method of comparison.

Keywords: Colombia, FARC, public protests, Tilly, Uribe

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická a konceptuální východiska.....	8
1.1. Koncept kolektivního násilí.....	8
1.1.1. Političtí aktéři.....	10
1.1.2. Soupeřivá politika.....	11
1.2. Politický diskurz.....	11
1.3. Občanská společnost.....	12
1.3.1. Politická participace.....	13
1.4. Veřejné mínění.....	13
Tabulka č. 1 - Výsledky průzkumů před konáním referenda.....	14
2. Metodologie.....	15
2.1. Metoda komparace.....	15
2.2. Sběr dat.....	16
Otázky/tvrzení vztahující se k mírovému procesu.....	17
Otázky vztahující se k veřejnému protestu/demonstracím.....	18
3. Analýza.....	19
3.1. Demonstrace v roce 2011.....	20
Masový pochod proti FARC 6. prosince 2011.....	20
3.2. Demonstrace v roce 2013.....	22
Pochod pro mír 9. dubna 2013.....	22
3.3. Demonstrace v roce 2014.....	24
Pochod pro mír 12. září 2014.....	24
Pochod proti beztrestnosti 14. prosince 2014.....	26
3.4. Demonstrace v roce 2015.....	27
Pochod pro mír 9. dubna 2015.....	28
Pochod proti beztrestnosti 7. srpna 2015.....	31
3.5. Demonstrace v roce 2016.....	34
Protest odborů proti ekonomické politice vlády 17. března 2016.....	34
Protest proti beztrestnosti a prezidentu Santosovi 2. dubna 2016.....	35
Pochod pro mír 9. dubna 2016.....	37
Demonstrace proti mírovému procesu 16. června 2016.....	39
Demonstrace na podporu „Ne“ v referendu 26. září 2016.....	40
Tichý pochod 6. října 2016.....	40
Květinový pochod 12. října 2016.....	42
3.6. Analytické shrnutí.....	45

Tabulka č. 2 - výsledky referenda v jednotlivých městech	47
3.7. Výsledky průzkumů veřejného mínění.....	49
Graf č. 1 - Schopnost dovést zemi k míru u konkrétní hlavy státu	50
Graf č. 2 - Možnost dosažení míru do jednoho roku.....	51
Graf č. 3 - Reintegrace FARC do společnosti	52
Graf č. 4 - Souhlas s aktuálně probíhajícím vyjednáváním o míru	53
Graf č. 5 - Finanční podpora demobilizovaným partyzánům.....	54
Graf č. 6 - Participace FARC na politické scéně.....	55
Graf č. 7 - Vyhrazení prostoru pro FARC na politické scéně	56
Graf č. 8 - Beztrestnost pro demobilizované členy FARC.....	57
Graf č. 9 - Participace mezinárodního aktéra	59
Graf č. 10 - Užití referenda pro ratifikaci smlouvy.....	60
Graf č. 11 - Hlasování v referendu	61
Graf č. 12 - Obava z účasti na demonstraci.....	62
Graf č. 13 - Účast na veřejném protestu v posledních měsících	63
Graf č. 14 - Ne/souhlas s poklidným protestem	64
Graf č. 15 - Ne/souhlas s blokováním silnic v rámci protestu	65
Graf č. 16 - Důvod protestu.....	66
Závěr	67
Prameny a literatura	71
Literatura:	71
Internetové zdroje:.....	72
Databáze:	73
Seznam příloh	74

Úvod

Více než čtvrt milionu obětí, tisíce pohřešovaných a desítky tisíc tzv. vnitřně vysídlených osob je důsledkem dlouhotrvajícího ozbrojeného konfliktu v Kolumbii. K tomu lze zmínit špatnou ekonomickou situaci, sociální nerovnost ve společnosti, nezaměstnanost a vysokou míru korupce, tedy problémy dlouhodobě kolumbijskými vládami opomíjené či neefektivně řešené. V minulosti totiž hlavní prioritou zůstávala bezpečnostní situace v zemi, což pochopitelně přispívalo jen k dalšímu prohloubení těchto socioekonomických problémů. Všudypřítomné a ve společnosti zakořeněné násilí je pouhou špičkou ledovce. Moderní dějiny této jihoamerické země provází už od střetu liberálů s konzervativci v 19. století, přes vyhrčené období tzv. „La Violencia“ až po střet s guerillami od roku 1964, různými paramilitarismy v 70. a 80. letech a konče bojem s drogovými kartely v průběhu let devadesátých. Ostatně latinskoamerický institut Igarapé, zabývající se výzkumem násilí, uvádí, že jeden z pěti zavražděných každý rok na světě je buď Brazilec, Venezuelan nebo právě Kolumbijec (Instituto Igarapé 2015).

Názorovou diverzitu ohledně řešení guerillové otázky mohou ilustrovat dvě vládní administrativy a jejich reprezentanti - současný prezident Juan Manuel Santos a jeho předchůdce Álvaro Uribe.

Uribe již ve volebním klání v roce 2002 nabízel recept na vyřešení konfliktu. Jednalo se o zcela ofenzivní přístup vůči guerillám, spočívající v intenzivním potlačování jejich aktivit a znovudobytím obsazených území. Odmítal jakákoliv jednání s nimi, což ospravedlňoval poukazem na nedodržení závazků z jejich strany v minulosti či negativní zkušeností např. za období Andrése Pastrany, kdy špatným vyhodnocením situace v rámci jednání o míru FARC¹ rozšířila na úkor vlády svá území, na kterých operovala. Rovněž poukazyval na samotný charakter guerilly, často ji nálepkoval jako teroristickou organizaci, zločince, kteří škodí kolumbijskému lidu a celému demokratickému zřízení. Ve svých projevech zmiňoval konkrétní příklady násilného/zločineckého jednání, kterého se partyzáni dopouštěli a zcela tak vylučoval jiný, než „mano dura“ přístup vůči guerillám. Pro ilustraci to demonstruje jeho reakce na tiskovou zprávu FARC, ve které bylo ospravedlňováno zabití guvernéra oblasti Caquetá (ze dne 1. ledna 2010). „*Tato narco-teroristická skupina FARC je vrahem a lhářem.*

¹ *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie).

Oni jsou cyničtí, prolévají krev a pak píší zdůvodňující tiskové zprávy. Prolévají krev a lžou. Nicméně nemůžeme být překvapeni, protože oni vždy lhali.“ (Presidencia de la República 2010).

Současný prezident Santos první dva roky od nástupu do úřadu navázal na podobný diskurz, koneckonců byl ministrem obrany Uribeho vlády a podílel se tak na otevřeném boji s partyzány, ačkoli některé jeho výroky byly o poznání mírnější, vyvaroval se např. expresivních výrazů typu „prolévání krve“ či nálepkování guerill coby lhářů. Změna v přístupu přichází ve druhé polovině roku 2012, kdy obě strany konfliktu projevují předběžný zájem usednout k jednacímu stolu a to zejména kvůli vyčerpání a klesající členské základně FARC, jakožto důsledku intenzivního boje vedeného předchozí administrativou.² V této souvislosti se mění Santosův přístup na smířlivý a partyzáni jsou nadále označováni jako spolehliví a konstruktivní partneři, jež mají zájem vyjednávání dotáhnout do konce a i když došlo k přerušení jednání z důvodu guerillové akce vůči obyvatelstvu, tak prezident stále projevoval vůli v pokračování započatých rozhovorů o míru.³

V srpnu 2016 jsou k dispozici definitivní výsledky z jednání.⁴ Vyjednávání o Všeobecné dohodě stran ukončení konfliktu a vytvoření stabilního a trvalého míru (*Acuerdo General para la terminación del conflicto y la construcción de una paz estable y duradera*) vycházela z pěti hlavních bodů,⁵ které byly předmětem jednání a to: agrární reforma,⁶ politická participace guerilly, definitivní bilaterální

² Kolumbijský mírový proces je označení pro vzájemná vyjednávání mezi vládou J. M. Santose a největší ozbrojenou guerillou FARC. Jednání započala v kubánské Havaně září roku 2012 a průběžně na území této země i pokračovala. Dvacátý čtvrtý srpen 2016 je dnem, kdy vyjednavači oznámili, že došlo k finální dohodě mezi oběma relevantními aktéry (BBC News 2016).

³ Ve srovnání s mírovým snažením v minulosti se jednalo o první proces, který měl jasnou a strukturovanou agendu k jednání. Navíc poprvé byl jasně definován pojem konečný mír, odvíjející se od bezpodmínečné kapitulace hlavní kolumbijské guerilly (Semana 2012).

⁴ Nutno podotknout, že samotná vyjednávání probíhala za zavřenými dveřmi, nicméně média byla v pravidelných periodách informována a stejně tak byly nastaveny mechanismy pro přijímání návrhů zvenčí, např. od nevládních organizací, ale i od jednotlivců. Pro jednání byla charakteristická nutnost úplného dohodnutí nad projednávanou věcí. V druhém případě bylo téma považováno za zcela bez konsensu a muselo být podrobeno dalším kolům jednání či zcela opuštěno (Mesa de Conversaciones 2012).

⁵ Přičemž šestý bod byl čistě technického charakteru, týkající se otázek budoucí ratifikace a implementace dohod.

⁶ Jde o vymezení komunitních území. Rozšířit by se měly současné rolnické rezervní oblasti o 8 milionů hektarů přislíbených vládou a zároveň bude vyčleněno dalších šest milionů z regionů, na kterých dříve guerilla operovala. Ta si od toho slibuje, že „rolnická teritoria budou užívat politické, administrativní, ekonomické, sociální, environmentální a kulturní autonomie a administrovat spravedlnost prostřednictvím komunitní spravedlnosti“ (El Espectador 2013).

příměří a složení zbraní, drogová problematika,⁷ otázka obětí konfliktu⁸, které jako jeden celek Santosova vláda předložila ke schválení ve všeobecném referendu.

Racionální předpoklad, že Kolumbijci by v případě naskytnutí se mírového vypořádání s hlavní ozbrojenou guerillou a tím pádem i uděláním tlusté čáry za násilnostmi předchozích desetiletí, s nadějí stabilní a bezpečné země do budoucna, odpověděli kladně, je zcela na místě. Výsledek říjnového referenda, které mělo stvrdit vyjednané mírové smlouvy mezi Santosovou administrativou a představiteli FARC, jakožto největší kolumbijské guerilly ovšem vypovídá o úplném opaku.

Finální dohoda byla postoupena k hlasování ve všeobecném referendu stanoveném na druhého října 2016.⁹ Nicméně pro vyjednanou mírovou smlouvu se vyslovilo pouze 49,8 % voličů a většina, reprezentovaná padesáti a dvěma desetinami procenta, byla proti (Registraduría Nacional del Estado Civil de Colombia 2016). Nutno podotknout, že k urnám dorazilo něco málo přes třetinu oprávněných voličů, ačkoli v prezidentských, parlamentních i regionálních volbách bývá volební účast výrazně vyšší, zpravidla dvojnásobná (viz příloha č. 3).

Santos v bezprostřední reakci na výsledek referenda konstatoval, že „*bude usilovat o mír do poslední minuty jeho mandátu*“ (El Tiempo 2016). Vzhledem k neúspěšnému referendu bylo pro oba aktéry nutné zhotovit a podepsat přepracovanou dohodu o míru.

O dva týdny později už připouštěl možnost schvalování modifikované smlouvy v kolumbijském parlamentu „*Ta nová smlouva musí být*

⁷ Jednalo se hlavně o stanovení priorit v otázce drog a uznání spoluviny ze strany FARC ve smyslu, že jejich dlouhotrvající rebelie se spolupodílela na rozvoji výroby a obchodu s drogami v zemi, jelikož výnos z drogového obchodu byl jejich hlavním příjmem. Partyzáni se zavázali nikterak tuto problematiku vlastní činností dále nepřizívat (Semana 2015). Navíc bylo v oboustranném prohlášení z roku 2014 výslovně uvedeno, že budování stabilního míru vyžaduje ochotu všech stran do budoucna spolupracovat na řešení drogového problému a s tím související otázce praní špinavých peněz, které se promítá do národní ekonomiky (FARC - EP International 2017).

⁸ Smyslem tohoto bodu je uznání obětí konfliktu a přijetí odpovědnosti ze strany FARC. V průběhu jednání participovalo na šedesát delegací zastupujících občanskou společnost, organizace, které reprezentují oběti konfliktu, pozůstalé apod. Společnou iniciativou je vytvoření Komise pravdy, která se touto tématikou bude zabývat (RCN Radio 2013).

⁹ Otázka položená v referendu zněla: „Souhlasíte s finální dohodou pro ukončení konfliktu a vytvoření stabilního a trvajících míru?“

kontrasignována, ale nemusí to být výhradně v referendu. Mohl by to být kongres“ (El Nuevo Herald 2016).

Exprezident Uribe dva dny před podpisem nové smlouvy hovořil o nutnosti uspořádání lidového hlasování „*ať už pro schválení celé nové smlouvy, nebo těch citlivých částí smlouvy, na kterých není shoda.*“ A pokračoval: „*V nové smlouvě jsou extrémně vážné záležitosti, nedořešený obchod s drogami, zločiny vztažené k politickým zločinům,... tam někde je na šest set unesených o kterých nikdo nemá žádné zprávy. Žádám veřejné mínění o zamyšlení se nad tím, co to znamená pro budoucnost této země.*“ Představitel Centro Democrático ujistil, že jeho hnutí bude „*permanentně v boji... ať už půjde o podporu novému referendu, nebo jiným alternativám, musíme pracovat v kongresu a v ulicích*“

Prohlášení přišlo den poté, kdy se zástupci opozice nedohodli s prezidentem Santosem na podmínkách nové smlouvy (El Tiempo 2016).

V kontextu samotného referenda Uribe doplnil: „*Popíráním několikrát oznámeného lidového hlasování, které bude nahrazeno souhlasem kongresu... toto rozhodnutí ignoruje trumf Ne z druhého října*“ (Semana 2016).

Santosův kabinet přesto nakonec rozhodl, že druhá verze smlouvy již nebude muset projít všeobecným hlasováním v referendu a postoupil nový dokument pouze ke schvalování v parlamentu, kde navzdory bojkotu hlasování ze strany příznivců exprezidenta Uribeho úspěšně prošel oběma komorami.¹⁰ Uribisté obviňovali současnou vládou z toho, že až příliš straní partyzánům, když jim umožňuje vytvořit vlastní politickou stranu a do budoucna tak mít potenciál participovat na politickém dění v zemi (Washington Post 2016).¹¹

¹⁰ Pět hlavních bodů smlouvy, které prošly změnami, jsou:

1) Guerilla bude muset veřejně deklarovat a předat veškerá svá finanční aktiva, která budou použita coby odškodnění obětem konfliktu.

2) Obavy náboženských skupin, že mírová dohoda podkopá rodinné hodnoty, byly rozptýleny.

3) Byl stanoven časový limit deseti let pro přechodné justiční období, ve kterém se soudy budou zabývat veškerými právními záležitostmi v kontextu konfliktu.

4) Od partyzánů se očekává, že poskytnou vyčerpávající informace o jakémkoliv obchodu s drogami, ve kterém mohli být zapojeni.

5) Mírová dohoda nebude součástí kolumbijské ústavy (BBC News 2016).

¹¹ Součástí nové smlouvy je klauzule o vytvoření tranzitních zón, do kterých současní členové FARC budou muset povinně vstoupit a v průběhu šesti měsíců projít procesem úplné demilitarizace, což znamená jak postupné rozpuštění všech vojenských složek organizace, tak i úplné odzbrojení konkrétních členů FARC. Jedině tak jim bude umožněna transformace v politický subjekt. Mezinárodní autoritou, která na celý proces má dohlížet, byla stanovena Organizace spojených národů (Washington Post 2016).

Santosovi legislativci se navíc obrátili na Nejvyšší soud v otázce využití stavu legislativního nouze u zákonů týkajících se míru a bylo jim vyhověno. Akceptace tohoto parlamentního mechanismu znamenala, že bylo možné realizovat legislativní proces mnohem rychleji, např. s omezeným prostorem pro diskuzi, což se pochopitelně opět dostalo pod palbu kritiky ze strany opozice (Washington Post 2016).

Reakce Uribeho na schválení nové verze mírové smlouvy v kongresu na sebe nenechala dlouho čekat. Na konci února 2017 exprezidentovo hnutí Centro Democrático oznámilo záměr iniciovat nové referendum, namířené proti značné části vyjednaných smluv s FARC. Uribeho senátor Daniel Cabrales iniciativu ospravedlnil slovy: *„Prvního dubna vyjdeme do ulic protestovat proti vládě Juana Manuela Santose a začneme sběr podpisů, které nám budou garantovat referendum, respekt k demokracii a výsledky ze dne druhého října. Bráníme naši demokracii, pojďme vyjít do ulic, důvodů je spousta: Santos ignoroval naše referendum navzdory naší dobré vůli dosáhnout národního míru, změnil ústavu, nahradil spravedlnost vychytralostí FARC, daňově udusil zaměstnance a firmy. Santos nečelí korupci, ale podporuje ji“* (RCN Radio 2017).¹²

Dodal, že současný prezident by měl vědět, že *„opozice bude čelit předání země FARC.“*

Smyslem protestu bylo ukázat, jak Santos zvýhodnil guerillu a nechal bez trestů ozbrojence, kteří byli zodpovědní za šíření teroru ve městech. Na demonstracích kolovaly petiční archy pro uspořádání nového referenda (RCN Radio 2017).

Výše uvedené události a projevy demonstrují nejen aktuálnost a problematičnost vybraného tématu, ale navíc signalizují potencionální spor do budoucna.

Cílem práce je zjistit to, jací relevantní aktéři mobilizovali jak sympatizanty, tak odpůrce míru, potažmo mírové smlouvy. Odhalit jaká problematika na demonstracích rezonovala a v kontextu toho jaký byl jednotlivými aktéry zvolen diskurz. Zároveň určit místa, ve kterých demonstrace proběhly a vysledovat tak, jestli existují souvislosti mezi frekvencí uskutečněných

¹² Senátor doplnil, že *„pochod svolaný na prvního dubna má za cíl nejen bránit demokracii, ale i zabránit Kolumbii, aby se stala druhou Madurovou Venezuelou“* (RCN Radio 2017).

veřejných protestů a výsledkem referenda v místě. Navíc jednotlivé výstupy nejenom zasadit do kontextu poznatků vzešlých z průzkumů veřejného mínění, ale i najít pro veřejnost z jejího pohledu citlivé/sporné body mírového procesu, které mohou mít souvislost s negativním výsledkem referenda.

Výzkumné otázky tedy jsou: Jací relevantní aktéři mobilizovali jak sympatizanty, tak odpůrce míru, potažmo mírové smlouvy a jaká byla jejich argumentace?

Podotázky tvoří: Existují souvislosti mezi výsledky referenda v jednotlivých lokalitách a frekvencí pro/ti mírových demonstrací, které se tam uskutečnily? A jaké jsou případné citlivé/sporné otázky v rámci průzkumů veřejného mínění, které by mohly souviset s negativním výsledkem referenda?

Za účelem získání odpovědí na výzkumné otázky je využita část teoretického konceptu politického násilí Charlese Tillyho, spolu s jeho formulovanými pojmovými schémata a metoda komparace. Tillyho koncept bude modifikován ve vztahu ke zkoumanému prostředí, resp. kolumbijským veřejným protestům/demonstracím, a cílům práce, jelikož ambicí je identifikovat aktéry protestů, jejich motivy a případné reakce jejich názorových oponentů na ně.

Sledovat mírový proces nejen na úrovni diskurzu, ale i v kontextu veřejných protestů, je důležité už jen proto, aby Kolumbie nezapadla do stínu svého souseda. Lavina protestů, která se valí od roku 2014 až do současnosti venezuelskými ulicemi, si totiž vyžádala na bezmála sto padesát obětí, nemluvě o třinácti tisíci zraněných a sedmi tisíci zatčených v souvislosti s protivládním odporem na demonstracích (Reuters 2017). Reakce specialistů na násilí, resp. vládních ozbrojených sil režimu Nicoláse Madura, byly rozmanité. Počínaje slzným plynem, přes vodní děla, až po palné zbraně (Human Rights Watch 2014: 5). Smyslem práce tak bude ukázat, že i Kolumbijci jsou národem, který u zásadních otázek země je schopen vyjít ven a artikulovat své názory/požadavky.

Zkoumán je časový úsek od začátku roku 2011, po konec listopadu 2016, kdy došlo k podpisu nové mírové smlouvy. Nicméně nebude opomenut ani předchozí historický vývoj (zejména události roku 2008).

Tato práce je v podstatě pokračováním prvního počinu autora s názvem *Analýza působení guerillových hnutí v kontextu jednání relevantních aktérů* z roku 2015, kde byl na úrovni diskurzu dvou prezidentských administrativ sledován jejich přístup k partyzánům. Aktuální práce tak výše uvedené dílo nejen rozšiřuje

(zejména o podrobnější trajektorii mírového procesu), ale hlavně doplňuje chybějící události z období druhé poloviny roku 2015, přes rozhodující rok 2016, až po finále reprezentované podpisem nové verze smlouvy. Obě díla najednou tak budou představovat vzájemně se doplňující kompaktní celek, se kterým je možné dále pracovat.

V české odborné literatuře problematika kolumbijského mírového procesu bohužel zpracována není, což může souviset s tím, že byl ukončen teprve v minulém roce. Ze zahraničí je zajímavý počín Paula Angela, z kraje roku 2017, s názvem *The Colombian Peace Process: Trial and Error*, kde vypichuje problematické body vyjednávání a vysvětluje, co by mohly znamenat do budoucna. Dílo *Early lessons from the Colombian peace process* (2016), od Andrése Ucróse Maldonady, pak přispívá do obecné diskuze stran řešení konfliktů, když představuje nové strategie, které našly u kolumbijského případu své uplatnění.

Práce vychází zejména z odborné literatury, internetových portálů médií kolumbijské/latinskoamerické provenience a kvantitativních dat z databáze The Latin American Public Opinion Project (LAPOP), zabývající se průzkumy veřejného mínění.

České autorky a autoři dostanou prostor zejména v prvních dvou kapitolách, jelikož samotná analýza bude vycházet jen a pouze ze španělsky psaných textů. Nicméně na mnoha místech bude možné narazit i na anglické zdroje, které budou mít hlavně doplňkový charakter.

1. Teoretická a konceptuální východiska

Demonstrace, političtí aktéři, politický diskurz či občanská společnost. To všechno jsou obecné a velmi frekventované pojmy v odborné literatuře, které si klade za cíl objasnit tato kapitola.

Nejprve je představen Tillyho koncept s vybraným pojmoslovím, zejména s důrazem na veřejné protesty/demonstrace. Dále je definován politický diskurz, který bude u jednotlivých politických aktérů vystupujících na demonstracích sledován. V neposlední řadě jsou vymezeny pojmy, jako je občanská společnost, politická participace či veřejné mínění, a to tak, jak s nimi bude naloženo v rámci tohoto výzkumu.

1.1. Koncept kolektivního násilí

Tilly ve své typologii vyjmenovává různé typy kolektivního násilí:

- Individuální agrese (napadení, loupeže).
- Koordinovaná destrukce (válka či genocida).
- Násilné rituály (soupeření gangů, lynčování).
- Oportunismus (únosy, pirátství).
- Rvačky (pouliční šarvátky).
- Rozptýlené útoky (sabotáž, napadení vládních činitelů nebo žhářství).
- Přerušená vyjednávání (demonstrace).

Poslední dvě kategorie jsou charakteristické nižším stupněm násilí, v případě demonstrací by se v podstatě mohlo jednat o nenásilné události (tzv. pokojné demonstrace). Jedná se tak pouze o hrozby násilí, které tyto kolektivní akce představují.¹³

Přerušená vyjednávání ovšem bývají mnohem koordinovanější, na rozdíl od rozptýlených útoků. Ukázkovým příkladem rozptýleného útoku je střet policistů s účastníky demonstrace (Tilly 2006: 172).

¹³ U rozptýlených útoků násilná činnost nemusí být prvotním úmyslem, ale jako reakcí na problém, který se objevil. Nicméně dá se předpokládat, že organizovaná skupina má určité zájmy a snaží se ovlivnit politické dění svými činy, že násilí je pak už jen nutným zlem, kterým se tyto cíle snaží naplnit či reagovat na násilnosti protistrany.

Tilly vysvětluje, proč ve standardních demokraciích i přesto, že tam existují instituty kolektivního vznášení požadavků, dochází k přerušování vyjednávání.

Jednak je to přítomnost specialistů na násilí: „*ti, kteří vznášejí požadavky, vyprovokují represivní činitele, obsadí zakázané budovy, zaútočí na symbolicky důležité objekty nebo se zmocní majetku: činitelé pak zareagují silou. I když tento sled mívá často různé podoby, pokud jsou po ruce represivní činitelé, právě oni stojí ve skutečnosti za podstatnou částí úmrtí a zraněními, k nimž dochází při veřejném násilí*“ (Tilly 2006: 194).

Za druhé to je samostatná podstata nastolených témat, která jsou často v opozici vůči představitelům režimu či různým mocenským zájmovým skupinám.

Klíčové pro účely práce jsou pak demonstrace, které Tilly přiřazuje k přerušným vyjednáváním. Ačkoli patří k nenásilným formám v rámci soupeřivé politiky, tak přesto mají v sobě skrytý potenciál k propuknutí násilí.

Typickými znaky demonstrace jsou:

- Účelové setkání na viditelném, veřejném a v ideálním případě symbolickém místě.
- Účastníci se začleňují k nějaké politicky relevantní části obyvatelstva, přičemž vyjadřují sympatie k určitým tvrzením, názorům, programu apod.
- Posledním znakem je kolektivní odhodlání vznášet požadavky a disciplinovaná forma projevu (Tilly 2006: 197).

Tilly dále rozlišuje demonstrace, které se dělí na vznášení požadavků existenčních (účastník dává najevo jeho právo na existenci/identitu a schopnost jednat v jeho prospěch) a programových (sympatie či odpor ze strany účastníků k nějakému návrhu/programu).

Dle Tillyho demonstrace představují způsob „*jak vtáhnout do veřejné politiky zakázané nebo rozvratnické otázky, požadavky, stížnosti a aktéry*“ (Tilly 2006: 201). Veřejné násilí se totiž nejčastěji projevuje na různých protestních akcích, jejichž charakter měl být zcela nenásilný. V demonstracích je tak skrytý

hrozba, že její účastníci přejdou od legálních prostředků k těm protizákonným (Tilly: 193 - 194).¹⁴

Demonstrace může mít formu pokojného veřejného shromáždění občanů, bojkotů, různých výzev či petic, přes blokády silnic, až po ty, které prosazují své zájmy nejhlasitěji, jako jsou násilné akce a nepokoje.

Výskyt násilí na demonstracích je také spjat s odporem vůči neoblíbeným návrhům/opatřením ze strany veřejné moci. Revolta demonstrantů může mít široký repertoár, počínaje zbraněmi slabých (výmluvy, úniky, sabotáže apod.), které mohou vést až k rozptýleným útokům. V případě intenzivnější koordinace mezi aktéry dojde k již zmíněnému přerušnému vyjednávání. K ještě větší eskalaci může dojít, jestliže to, co prosazuje např. vláda státu, nemá dostatečnou legitimitu a naopak na straně protestujících je jednoznačná podpora ze strany opozičních sil či zahraničních organizací, že jejich jednání je zcela morální a právoplatné (Tilly: 209–210).

1.1.1. Političtí aktéři

Pojmem političtí aktéři se rozumí skupina osob participujících na veřejném vznášení požadavků (Tilly 2006: 40).

Politický režim je formován interakcemi těchto aktérů, které v širším výčtu tvoří vládní činitelé, členové politického režimu (ti co mají přístup k vládním činitelům), vyzyvatelé (bez běžného přístupu k vládním strukturám), občané (kteří ale nejsou ustavenými politickými aktéry v pravém slova smyslu) a v neposlední řadě vnější političtí aktéři (zahraniční vlády či regionální/mezinárodní organizace).

Všechny skupiny jsou charakteristické tím, že si uvědomují svůj vztah k režimu, resp. mají určitou politickou identitu, která je formována na základě pomyslné hranice „my versus oni“, sdílených příběhů a hlavně sociálních vztahů (Tilly, 2006: 81). V rámci pojmu „političtí aktéři“ působí rovněž specialisté na násilí a političtí podnikatelé. Již zmínění specialisté na násilí především „kontrolují prostředky poškozování osob a věci“ (Tilly 2006: 43). Nejčastěji se tedy jedná o policii, ale obecně lze pod tento pojem zahrnout všechny ozbrojené

¹⁴ Velmi frekventované jsou příklady vzniku násilí, kdy se účastníci demonstrace snaží prolomit policejní bariéry a dočkají se násilné reakce a nebo když vyčleněné skupiny demonstrantů na okrajích protestní akce provedou útok s cílem poškodit okolní majetek či přímo ohrozit životy lidí (Tilly 2006: 202).

složky pod kontrolou vlády. Druzí jmenovaní jsou činní právě v de/aktivaci hranic, vztahů a příběhů, v podstatě vytvářejí nové či mění staré vazby mezi skupinami (Tilly 2006: 42).¹⁵ Tilly přikládá specialistům na násilí, zrovna tak jako politickým podnikatelům, nesmírně velkou váhu, jelikož mohou výrazně ovlivnit vznik a průběh ne/násilných událostí a dokonce uvádí, že „*příležitostná demonstrace krutosti specialistovu reputaci upevňuje, kdežto zdržení se viditelných napadení ji poškozují*“ (Tilly 2006: 44).

1.1.2. Soupeřivá politika

Koncept soupeřivé politiky spočívá ve veřejném vznášení požadavků napříč aktéry, kterého se vláda může účastnit ve čtyřech rovinách a to ať už jako adresát požadavků, nárokovácí strana, třetí zúčastněná strana nebo jako pouhý pozorovatel (Tilly 2006: 19).

V rámci soupeřivé politiky mají požadavky kolektivní rozměr, přičemž jejím předmětem mohou být jakékoli akty veřejné moci, které mají potenciál, že se proti nim lidé vzbouří. Některé druhy veřejných politik už ze své podstaty v sobě zahrnují konflikt či soupeření, jedná se např. o revoluce, sociální hnutí, demonstrace atd. Dalším stupněm už je jenom kolektivní násilí, jakožto nelegitimní forma soupeřivé politiky (Tilly 2006: 39).

1.2. Politický diskurz

Už Řekové ve Starověku považovali rétoriku, schopnost veřejně přesvědčovat (a vůbec práci s jazykem) za něco výjimečného, co bezpochyby patří do politického/veřejného prostředí. V obecné rovině je politický diskurz cokoli, jenž je pronesené či zaznamenané v jakékoli oblasti politiky.¹⁶

Vymezením diskurzu je možné „*chápat produkování a reprodukování jednotlivých výpovědí a také faktory a podmínky, které mají na způsob produkování a reprodukování vliv. To umožňuje analyzovat nejen témata v rámci diskurzu, ale také různé diskurzivní prvky a diskurzivní strategie. Diskurz tak*

¹⁵ Samozřejmě není vyloučené vzájemné doplňování se.

¹⁶ Politický diskurz se v současnosti pochopitelně promítá i do mediálního prostoru, jelikož média zprostředkovávají přesun informací od politických elit směrem k občanské společnosti/voličům. Jedná se tedy o propojování a ovlivňování politického a mediálního diskurzu navzájem.

může být analyzován z hlediska identifikace nepsaných pravidel, způsobů užití jazyka i z hlediska kontextu diskurzu“ (Lapčík 2008: 195).¹⁷

Jazyk jako takový je primárně středem zájmu analýzy diskurzu, kterou lze charakterizovat jako sbírku metod či teorií pro zkoumání běžně se vyskytujícího a užívaného jazyka v sociálním kontextu. Analýza diskurzu se nezaměřuje na pravdivost, reálnost (ve smyslu věrohodnosti dané skutečnosti), ale na to, jak jednotliví aktéři vytvářejí smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa (Drulák 2008: 93).

Projev je možné sledovat ve třech rovinách: 1) sémantické 2) syntaktické 3) pragmatické, přičemž práce využívá poslední - pragmatickou rovinu, která usiluje o zachycení účelu, strategie a kontextu výpovědi řečníka (Drulák 2008: 94).

1.3. Občanská společnost

Definice občanské společnosti závisí na tom, jak s tímto pojmem výzkum pracuje, jelikož v odborné literatuře je možné vysledovat mnoho debat na téma občanské společnosti, ve smyslu její (ne)organizovanosti, roli (náplň činnosti), postavení (ať už jako partner státu nebo jeho názorový kritik), ale problematické jsou vůbec samostatné dimenze občanské společnosti, resp. nahlížení na ni.

V širším pojetí může totiž občanská společnost znamenat společenství všech občanů, tedy obyvatel určitého státu, vymezeného pravidly vzájemného soužití, která jsou více či méně respektována.

Naopak užší pojetí míří na občanskou společnost ve formě angažování se ve věcech obecných/veřejných, ať už ve smyslu působení v politickém prostředí, např. členstvím v politické straně či pravidelným využíváním aktivního volebního práva. Další rovina užšího pojetí občanské společnosti je rovina různých zájmových organizací a spolků, působících v oblastech, kde je nedostatečný zájem státu či přímo dochází k nahrazování role státu v konkrétní oblasti a v takovém případě se nabízí prostor pro tzv. nevládní neziskové organizace.

Práce nemá ambice přinést nové poznatky do obecné diskuze stran občanské společnosti, nicméně pro stanovený cíl využívá užší pojetí občanské

¹⁷ Diskurz může být definován i jako „komunikace pomocí řeči: rozhovor, promluva, diskutování, rozprávění atd. Diskurz je charakterizován svými účastníky, jejich záměry, cíly i funkcemi, které má plnit“ (Szymanek 2003: 104).

společnosti ve smyslu participace na veřejném dění (ať už se jedná o účast na demonstraci nebo v referendu, v případě zvoleného tématu), které ostatně už má základy, resp. bylo velkým fenoménem zejména v politickém systému antické polis (Strnadová 2008: 15).

1.3.1. Politická participace

Občanská participace na věcech veřejných souvisí s participací politickou. Politická participace je zpravidla jednou z forem výzkumu politického chování, vedle politických hodnot, politické kultury, politické socializace či volebního chování (Vráblíková 2008: 367.)

Poprvé se tento termín začal objevovat ve čtyřicátých letech minulého století a byl spojen zpravidla s aktivním volebním právem voličů. Vlivem času se postupně přidávaly další faktory, jako je účast na volební kampani a jiné aktivity spojené s volbami, až nakonec pojem politické participace byl rozšířen o aktivity nespojené výhradně s volbami typu kontaktování poslance nebo řešení lokálních problémů apod. (Vráblíková 2008: 368).

Důležitost studia volebního chování, resp. jeho význam, spočívá ve volbách samotných, jelikož volby, stejně jako referenda, reprezentují specifickou proceduru rozhodování v demokratickém procesu (Dalton a Klingemann 2007: 10-11). S konceptem volebního chování bezprostředně souvisí volební rozhodnutí voličů, jejich účast ve volbách, referendech atd.

Procesy demokratizace v Latinské Americe ukázaly, že občanská společnost je schopna se nejen zmobilizovat, ale i aktivně vstoupit na politickou půdu ve formě protirežimního hnutí a vznášet své požadavky. Tato zkušenost výrazně přidala na významu občanské společnosti a její participaci i ve dvacátém prvním století (Císař 2017: 2).

1.4. Veřejné mínění

Veřejné mínění v obecně rovině představuje „*společností rozšířený soubor soudů určité populace nebo skupiny o různých jevech a skutečnostech*“ (Hartl 2004: 290).

Konkrétně se jedná o „*postoje a názory občanů, které v kvantitativním souhrnu vytvářejí celkové veřejné mínění*“ přičemž a to je zásadní „*představují určitou subjektivní projekci objektivní reality*“ (Červenka 2006: 197).

Právě díky tomu lze, v důsledku sofistikovaných metod výběru vzorku, závěry z jinak limitovaného výzkumu (co do počtu respondentů) zobecňovat na širší spektrum, ba i na celou společnost/populaci.

Veřejné mínění se zjišťuje pomocí průzkumů.¹⁸ Jedná se o specifický typ sociologického výzkumu, který nezkoumá sociální jevy, vztahy a procesy v celé jejich šíři a hloubce, nýbrž se omezuje na zachycení obsahu vědomí nějaké populace, resp. na agregaci již zmíněných individuálních názorů a postojů (Gregor a Hrbková 2013: 92).

Tabulka č. 1 - Výsledky průzkumů před konáním referenda

Dotazovatel	Termín	Pro ANO	Pro NE
Invamer	20. 9. 2016	67,6	32,4
Datexco	27. 9. 2016	55,0	36,6
Cifras & Conceptos	27. 9. 2016	62,0	38,0
Ipsos	27. 9. 2016	66,0	34,0

Tabulka znázorňuje odpověď respondentů na otázku typu „Budete hlasovat ano nebo ne v nadcházejícím referendu?“ položenou v posledních dnech před konáním plebiscitu dne 2. října 2016 čtyřmi různými společnostmi provádějícími výzkum. Otázka nabízí dvě odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: Invamer, Datexco, Cifras & Conceptos, Ipsos.

Výsledek říjnového referenda byl v podstatě překvapením, protože ani jeden z průzkumů odlišných agentur/společností nepředvídal těsný výsledek a už vůbec ne propad u odpovědi Ano.

¹⁸ „Chceme-li porozumět nějakému člověku, je nutné vyjít z toho, v jakém rozpoložení tu či onu situaci vnímá, prožívá a hodnotí“ (Klapáč 1992: 9).

2. Metodologie

Kapitola představí metody užívané v práci. Jedná se primárně o komparativní metodu, užitou za účelem komparace vývoje a to jak protestních událostí, tak proměn (nebo kontinuity) diskurzu, který byl na demonstracích jednotlivými politickými aktéry využíván, resp. za jakým účelem (ospravedlnění svolání akce, jejich cílů, kritika oponentů atd.).

Vzhledem ke způsobu designu se bude jednat o kvalitativní výzkum. Tímto termínem se rozumí „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“ (Strauss a Corbinová 1999: 10). Nicméně stěžejní pro účely práce budou i kvantitativní data reprezentovaná výsledky průzkumů veřejného mínění a konečné výsledky hlasování v referendu.

2.1. Metoda komparace

V práci je využita komparativní metoda, která je obecně definována coby „*souhrn pravidel, jak dospíváme k výsledku zkoumání*“ (Veselý, Nekola 2007: 142).¹⁹

Konkrétně se jedná o diachronní (vertikální) metodu komparace, s cílem zachytit případné změny (či naopak kontinuitu) v případě jednotlivých demonstrací, co do obsahu, diskurzu a složení jejich aktérů, stejně tak lokací, ve kterých se uskutečnily. První časový mezník je stanoven rok 2011, tedy rok před zahájením vyjednávání o míru. Druhé časové období je ohraničeno zářím roku 2012, kdy odstartovala mírová vyjednávání, a konče 2. říjnem 2016, resp. neúspěšným referendem. Poslední pomyslný časový mantinel je stanoven na konec listopadu roku 2016, který je charakteristický podpisem nové/přepřacované smlouvy o míru.

Indikátory komparace jsou:

1. Jednotlivé protestní akce/demonstrace a diskurzivní okruhy, kde práce sleduje, jak se mění v čase v souvislosti s probíhajícím vyjednáváním o míru.

¹⁹ Komparativní subdisciplínou je např. **srovnávací politologie**, se zaměřením na studium politických systémů, vývoje v různých zemích, fungování vlád a způsobů chování v rámci politického života či artikulace/agregace politických zájmů a požadavků (Sodaro 2004: 6).

Na diskurzivní úrovni je ambicí práce zachytit výhradně kontext projevu ve vztahu k jednotlivým demonstracím a doplnit tak tyto protestní události o to, jak je vnímají sami účastníci a hlavně jejich klíčoví aktéři. Doplnit tak deskriptivní část (kdy se co a jak stalo) o pohledy demonstrantů, zpravidla o nejčerstvější reakce tak, jak je zachytila vybraná média přímo z místa.

Nebude se tedy jednat o obsahovou analýzu textů s ambicí zjistit frekvenci jednotlivých slov, obrátů, slovních spojení atd., jelikož cílem není zjistit kvantitu diskurzů. Nejedná se ani o rámcovou analýzu, pro kterou je charakteristické vydělení tzv. diskurzivních rámců z projevů. To by totiž narazilo na problém, že vybraná média zpravidla citují jen některé pasáže a fráze, které autoři/editoři daných článků vyberou. To znamená, ambicí bude sestavit si z jednotlivých citací/úryvků, z okruhů jednotlivých článků, pokud možno kompletní nebo alespoň částečně kompletní diskurz, který skutečně na dané události u konkrétního aktéra zazněl. Za účelem získání ucelenějšího obrazu a širšího kontextu. V podstatě by se to dalo nazvat „rámcovou analýzou naruby,“ namísto rozložení diskurzu se bude diskurz sestavovat a vzápětí rozčleňovat do jednotlivých částí Tillyho konceptu.

2. Výsledky průzkumů veřejného mínění, kde práce sleduje konkrétní otázky (a jak se mění v čase) v souvislostmi veřejnými protesty a událostmi, jež kolumbijský mírový proces doprovázely.

2.2. Sběr dat

Práce čerpá primárně z kolumbijských či latinskoamerických periodik, resp. z jejich webových portálů, jako je *Ámbito*, *Diario Libre*, *Diario Opinión*, *El Campesino*, *El Colombiano*, *El Espectador*, *El Mundo*, *El País*, *El Telégrafo*, *El Tiempo*, *El Universal*, *Infobae*, *La Nación*, *La Tercera*, *Listín Diario*, *Noticias Caracol*, *Prensa Libre*, *Semana*.

A rozhlasových stanic *Contagi Radio*, *Radio Santa Fe*, *RCN Radio*, *W Radio*, kde rovněž vychází z jejich internetových mutací.

Výběr periodik/rozhlasových stanic není zcela náhodný. Jedná se převážně o média, která kolumbijský mírový proces sledovala v časové perspektivě.

Kupříkladu kolumbijské El Tiempo má speciální rubriku vyčleněnou jen na tuto problematiku. Stejně tak jednotlivé články vztahující se k míru a událostem s ním spojeným jsou velmi často štítkované, resp. označené za účelem lepšího vyhledání na základě klíčových slov.

Dále se práce opírá o průzkumy veřejného mínění, resp. jejich výsledky, provedené výzkumníky z The Latin American Public Opinion Project (LAPOP) na území Kolumbie v letech 2008 - 2014.

Otázky/tvrzení vztahující se k mírovému procesu

- *„Je podle Vás Álvaro Uribe/Juan Manuel Santos schopen vést zemi směrem k míru?“*
- *„Je podle Vás možné dosáhnout mírového řešení zhruba do jednoho roku?“*
- *„Souhlasil/a byste s reintegrací příslušníků FARC zpět do společnosti?“*
- *„Do jaké míry souhlasíte s aktuálně probíhajícím vyjednáváním o míru?“*
- *„Kolumbijská vláda by měla poskytnout finanční pomoc partyzánům, kteří podstoupí proces demobilizace.“*
- *„Kolumbijská vláda by měla demobilizovaným členům FARC zajistit možnost vstupu do politického života.“*
- *„Kolumbijská vláda by měla vyhranit určitý prostor na politické scéně pro již demobilizovanou guerillu (např. parlamentní křesla).“*
- *„Řadoví členové FARC (nikoli představitelé guerilly), kteří podstoupí proces demobilizace, by nemuseli čelit spravedlnosti.“*
- *„Který z těchto mezinárodních aktérů by mohl vyjednanou smlouvu pomoci implementovat?“*
- *„Jste pro nebo proti užití institutu referenda pro ratifikaci vyjednané smlouvy?“*
- *„Jak byste hlasoval v případném referendu?“*

Otázky vztahující se k veřejnému protestu/demonstracím

- „S jak moc velkými obavami byste se zapojil/a do nějaké demonstrace?“
- „Zúčastnil/a jste se v průběhu posledních měsíců nějakého veřejného protestu?“
- „Souhlasíte s participací na veřejných protestech, které se odehrávají v mezích zákona?“
- „Souhlasíte s radikálnějšími formami protestu typu blokování ulic a pozemních komunikací?“
- „Co bylo důvodem pro demonstraci/protest, kterého jste se zúčastnil/a?“

3. Analýza

V průběhu analýzy bude sledováno:

- Zdali sledované protestní události naplňují Tillyho tři kritéria, kterými je možné charakterizovat demonstraci.
- U prvního kritéria (veřejné, viditelné, symbolické místo) o jakou lokaci se jedná, jaký má pro účastníky význam a zdali se opakuje či je využita jen pro konkrétní událost a už se k ní účastníci demonstrace dále nevrací.
- Druhé kritérium, politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií, tedy kdo vlastně na demonstracích participoval a co je k tomu motivovalo. Jestli se jednalo o příznivce artikulované myšlenky ze strany hlavních aktérů/svolavatelů nebo o organizovanou skupinu obyvatel (např. lidé přímo postižení konfliktem participující pod hlavičkou občanské iniciativy nebo členové/sympatizanti pol. strany).
- Konečně třetí kritérium - vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu, tzn. co bylo cílem demonstrace, jaké požadavky nebo vzkazy se veřejně shromáždění občanů snažilo vyslat.
- Pro účely další části analýzy je nezbytné sledovat kolikrát a v jakých městech se demonstrace namířené pro/ti mír/u uskutečnily.
- Informací, která nezůstane nepovšimnuta, bude i to, zdali demonstrace měly programový či existenční charakter. Tedy zda se v diskurzu objevuje odmítnutí či sympatie k mírové smlouvě či jejím částem a nebo aktéři rovnou volají po míru/odmítají ho, jelikož se cítí existencionálně ohroženi nebo v tom vidí existencionální riziko do budoucna.
- Dále budou identifikováni (a rozčleněni do skupin) aktéři, kteří demonstraci svolali či na ni výrazně participovali (tzn. jejich účast, ale hlavně diskurz, zaznamenala i vybraná média).
- V rámci soupeřivé politiky bude pozornost zaměřena na vzájemné interakce mezi jednotlivými aktéry, ať už v kontextu vybrané demonstrace, či napříč časem (v tomto případě buď reakce na předchozí veřejný protest, anebo na ten, který je teprve v plánu).

- A konečně, aby byla využita i další část Tillyho konceptu (nejen ta vztahující se k demonstracím a soupeřivé politice mezi aktéry), bude sledována i případné role ozbrojených složek (policie, armády apod.), zdali přítomnost těchto specialistů na násilí přispěla k tomu, že se demonstrace nesly v poklidném duchu, či naopak byla impulsem k propuknutí násilí.

3.1. Demonstrace v roce 2011

V tomto roce se konala pouze jedna demonstrace proti FARC, která byla reakcí na guerillou aktivitu. Nutno podotknout, že se jedná o rok předcházející vyjednávání o míru.

Masový pochod proti FARC 6. prosince 2011

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Spouštěčem protestů o intenzitě několika desítek tisíc demonstrantů bylo zavraždění čtyř osob, které byly v partyzánském zajetí po dobu delší než 12 let. Tragická událost se stala před deseti dny od data konání masových protestů (Ámbito 2011).

Protest byl svolán na desátou hodinu dopolední v Bogotě, přičemž se k události připojily i další kolumbijská města²⁰ a zhruba desítky hlavních měst v zahraničí.²¹ Protestní průvod zamířil do Národního parku, Bolívarova náměstí a Památného dvora v Bogotě, vzhledem k symbolickému významu těchto míst a jejich názvů (Infobae 2011).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Demonstrace iniciovali občanští aktivisté za podpory a účasti vládních/regionálních představitelů. V hlavním městě v čele protestního průvodu šli příbuzní obětí, což pochopitelně celému veřejnému protestu dodalo určitý emocionální rozměr. Cílem protestů bylo propuštění jedenácti příslušníků policie

²⁰ Jednalo se o města Cartagena, Medellín, Barranquilla, Santa Marta, Valledupar, Bucaramanga, Cúcuta, Yopal, Tunja, Villavicencio, Calí, Ibagué, Florencia, Pasto, Armenia, Pereira a Manizales (Infobae 2011).

²¹ Ve Spojených státech amerických se protest odehrál ve Washingtonu, Miami a Bostonu. V dalších státech se pak jednalo o hlavní města Mexika, Kanady, Panamy, Peru, Argentiny, Irska a Španělska (Infobae 2011).

a armády, kteří zůstávají v zajetí, stejně tak svoboda pro další, neurčený počet civilistů (Radio Santa Fe 2011).

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Carlos Santiago, jeden z občanských svolavatelů protestu a dle Tillyho typologie pojmosloví vyzyvatel,²² událost okomentoval následovně: „*Tato výzva je určena pro všechny v Kolumbii, aby vyšli na jejich hlavní náměstí, oblečení v bílém a s požadavkem na propuštění všech rukojmích*“ a dodal: „*není to zaměřené proti nikomu, ale je to poptávka po svobodě.*“ Což je poněkud v kontrastu se stovkami plakátů/transparentů, které byly mezi účastníky demonstrace distribuovány, nesoucí hesla typu: „Kolumbie je proti FARC!“ (Ámbito 2011).

Charakter demonstrace - existenční/programový

Převládá programový v podobě jasně formulovaných cílů: propuštění rukojmích, nicméně v diskurzu se objevuje výraz „*poptávka po svobodě*“, která signalizuje útlak ze strany FARC a tím pádem událost dostává i existenční rámeček.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzyvatelé, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Kromě již zmíněného vyzyvatele v podobě občanského aktivisty a občanů/demonstrantů jako takových na veřejném protestu participoval i prezident Juan Manuel Santos a mediálně aktivní byli i členové politického režimu s přístupem k vládním činitelům reprezentovaní starostkou Bogoty a policejním ředitelem.

„*Ať nikdo nezůstane doma, ať nikdo nezůstane v kanceláři, protože my všichni půjdeme s jediným účelem, účelem, který sjednocuje nás všechny: říci ano svobodě a ne únosům! Procházíme tím už příliš dlouho, bezmála padesát let, kdy mnozí z nás nikdy nepoznali ani den míru*“ mobilizovala hlava státu a pokračovala „*Ne jako prezident, ale jako občan, jsem vyslyšel volání organizátorů a zvu všechny státní zaměstnance²³ a všechny Kolumbijce do průvodu, demonstrovat naše důrazné odmítnutí násilí, protože jsme dobří, mírumilovní demokraté a nejen to a my to dnes prokážeme! Bezpodmínečné propuštění bych akceptoval, jakožto jediný možný krok ze strany FARC, že existuje záměr dosáhnout mírové dohody*“

²² Demonstrace byla svolána prostřednictvím sociálních sítí.

²³ Demonstrace se zúčastnili i ministři vnitra a spravedlnosti Germán Vargas Lleras a Juan Carlos Esguerra, den předcházející demonstracím J. M. Santos na soc. sítích napsal: „*Všichni budou zítra participovat, úředníci mají povolení se zúčastnit*“ (Infobae 2011).

hovořil Santos před účastníky protestu ve městě Villeta (Radio Santa Fe 2011).²⁴ Ačkoli se v jeho projevu pracuje se slovy jako demokraté a mírumilovnost, tak uzavírá větami „*Míru dosáhneme buď po dobrém, nebo po zlém. Vláda a kolumbijská společnost mají povinnost pokračovat v boji s těmi, kdo trvají na násilí*“ (Infobae 2011).

Starostka Bogoty Clara López Obregon²⁵ v kontextu vzniklých omezení pro občany, coby důsledku demonstrace, konstatovala, že „*se jedná o nezbytné náklady na demokracii, aby všichni občané mohli jít bez obav ven, demonstrovat proti záležitosti takového významu, která mnohým občanům působí takovou bolest, jako je násilí, únosy, a to vše v zájmu hledání cest k míru pro naši milovanou Kolumbii.*“²⁶

Policejní ředitel generál Oscar Naranjo v médiích mluvil o významu demonstrací: „*Ačkoli my Kolumbijci věříme, že tyto organizace ani nevezmou v potaz tato veřejná vyjádření názorů, tak zpravodajské reporty říkají, že to v řadách partyzánů budí obrovské obavy, až úzkost, vidět, jak my Kolumbijci na ně vyvíjíme nátlak a odmítáme jejich teroristické metody*“ (Ámbito 2011).

3.2. Demonstrace v roce 2013

Pomyslné přeskočení roku 2012 je zcela na místě, jelikož tím, že předběžná vyjednávání o míru začala až ke konci roku (navíc nebyly žádné prvotní výsledky) kolumbijská veřejnost do ulic nevyšla, jelikož ji do nich ani nikdo nemobilizoval.

To samé už není možné konstatovat o roce nadcházejícím, kdy se hned v jeho první polovině uskutečnila první výrazná demonstrace na podporu míru, která už na probíhající vyjednávání v Havaně reagovala.

Pochod pro mír 9. dubna 2013

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Na sto padesát tisíc lidí se zúčastnilo první výrazné pro mírové demonstrace v hlavním městě Kolumbie. Událost si nenechal ujít propagátor

²⁴ Doprovázen seržantem Luisem Alberto Erazem, jež utekl z partyzánského zajetí po dvanácti letech, a který se rozhodl podpořit Santosovo snažení (Infobae 2011).

²⁵ Na radnici hlavního města Kolumbie byla jmenována prezidentem Santosem, přičemž později působila i v jeho kabinetu coby ministryně práce (Clara López 2017).

²⁶ Ospravedlňovala zvýšené náklady na městskou policii, ambulanci a požární sbory, stejně jako uzavírku několika klíčových dopravních tepen (Radio Santa Fe 2011).

mírového řešení konfliktu J. M. Santos. „*Kolumbie má šanci na změnu,*“ zahájil svůj projev současný prezident.

Se symbolickými bílými vlajkami a košilemi zamířil průvod, kolem pravého poledne, na Bolívarovo náměstí (La Nación 2013).²⁷

Jako symbolické gesto, navíc v bílém tričku s nápisem „*důležité je věřit a já věřím v mír,*“ zasadil prezident spolu se starostou Bogoty, bývalým partyzánem Gustavem Petrou, voskovou palmu, resp. národní strom Kolumbie, a to hned vedle Historicko - pamětního centra (La Nación 2013).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

„*Před šedesáti pěti lety byl zavražděn Jorge Eliécer Gaitán. Ta vražda vypustila noční můru v podobě násilí, krve, slz a stále ještě neskončila. Žádná země na planetě netrpěla tolik z tak dlouhého konfliktu. Dnes jsme se shromáždili za několika účely. Za první, uctít památku tisíců obětí této noční můry za posledních 65 let. Za druhé, za demonstrující zemi proti násilí a za třetí, pro mír. Mír je vítězství pro kteréhokoli vojáka, mír je vítězství pro kteréhokoli policistu. Pokud dovedeme odpustit, tak budeme mít lepší zemi*“ pronesl Santos u Památníku padlých hrdinů, předtím, než se vydal na trasu průvodu po boku svých ministrů (El Mundo 2013). Za politickou relevantní část obyvatelstva je tak možné považovat nejen občanskou společnost přející si mír, ale i vládní činitele. Sympatie byly vyjádřeny obětím a pozůstalým, stejně jako příslušníkům ozbrojených sil.

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

„*To co my dnes děláme, že manifestujeme ve prospěch obětí, vědomi si jejich ve vztahu k násilí a ve prospěch míru, se bude jenom stupňovat, jsem si jistý, je to dobývání míru. Řekl jsem, že hvězdy jsou při nás, podmínky stanoveny, takže to, co my nyní žádáme, je jednota kolem míru*“ dodal prezident. Primárním požadavkem tak byl mír, sekundárně souhlas s mírem.

Charakter demonstrace - existenční/programový

Programový charakter akce - sympatie k Santosovu požadavku na mír, případně shoda na něm.

²⁷ Průvod prošel třídou El Dorado za účasti dalších představitelů veřejného života, např. první dámy Marie Clemencie Rodríguez nebo Juana Carlose Pinzóna, ministra obrany a jednoho z klíčových aktérů vyjednávání o míru (El Espectador 2013).

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzvatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Absentují vyzvatele, nicméně kromě vládních činitelů (prezidenta a jeho ministrů) participovali členové pol. režimu, jako byl např. nový starosta Bogoty a jeden vnější politický aktér, reprezentovaný generálním tajemníkem OAS.

Starosta hlavního města na tribuně hlásal: „*Není žádná nenávist nebo pomsta či snad odplata... pojďme vybudovat úplně nový národ*“ (El Espectador 2013).

Poklidné demonstraci vyjádřila podpora i Organizace amerických států, ústy generálního tajemníka José Miguela Insulzy, který ji nazval „*příležitostí pro usmíření v zemi*“ a dodal, že „*tento pochod umocňuje volání většiny společnosti za účelem zpevnění mírového projektu*“ a vysílá vzkaz světu „*že vše, co miliony Kolumbijců chtějí, je ukončit ozbrojený konflikt a žít v harmonii a bez násilí.*“

Soupeřivá politika

Mediálně se projevil i pojem soupeřivá politika. Uribe totiž demonstraci odsoudil jako „*předvolební akt Santose*“ (El Espectador 2013). „*Dnešní demonstrace je snahou o legalizaci FARC jakožto politického hnutí a ačkoli devátý duben by měl být datem vzpomínky na oběti, tak FARC neprojevuje žádný respekt vůči nim, jelikož popírají samotnou jejich existenci*“ (El Mundo 2013).²⁸

Dle Tillyho konceptu se tak vláda zúčastnila této události coby nárokovácí strana, předmětem nároku je pak mír.

3.3. Demontrace v roce 2014

Poprvé v tomto roce se v kolumbijských ulicích zformovaly dva nesmiřitelné tábory. Jednak to byli příznivci míru, kteří podporovali Santosovo úsilí a zrovna tak jeho odpůrci (zejména kritici beztrestnosti pro partyzány) mobilizovaní exprezidentem Uribem.

Pochod pro mír 12. září 2014

Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

²⁸ Nejen exprezident a hlavní rival Santose Uribe, ale i Polo Democrático, jediná socialistická strana zastoupená v té době v parlamentu, vyzvala občany aby na demonstraci neparticipovali a raději zůstali ve svých domovech (El Mundo 2014).

Kolumbijci participovali na několika místech v zemi v rámci Týdne pro mír²⁹, jehož vyvrcholením měl být pochod pro mír konaný v hlavním městě.

Na trase v hlavním městě se objevovala známá a symbolická místa jako Národní park či Centrum míru a odpuštění.

Vyskytla se i další symbolika v podobě hromadné modlitby za mír, ve formě národních folklorních písní či veřejné vzpomínky na unesené a zmizelé Kolumbijce (El Colombiano 2014).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Počet účastníků v hlavním městě se pohyboval pouze okolo dvou stovek lidí, mezi nimi občanští aktivisté z Iniciativy pro mír a proti válce (El Colombiano 2014). Jednalo se v postatě o podpůrnou akci Santosovu snažení v Havaně, nicméně prezident na ní osobně neparticipoval.

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Hlavním vzkazem, který demonstrace vyslala, bylo dále pracovat na míru a odpuštění (El Heraldo 2014).

Charakter demonstrace - existenční/programový

Akce měla programový charakter, jelikož ústy účastníků byly vyjádřeny sympatie k probíhajícímu mírovému procesu. Okrajově byla zmíněna i nutnost získání dalších příznivců z řad kolumbijské společnosti.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatelé, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Demonstrace se obešla bez participace představitelů politického režimu, proběhla pouze za účasti občanů a díky organizaci vyzývatelů, jakým byla E. P. Moreno nebo L. E. Sanabria z občanské iniciativy. Nepřímo se ale zúčastnil vnější politický aktér - znovu se totiž objevuje zmínka o gen. tajemníkovi OAS.

Organizátorka shromáždění Efe Paula Moreno k události dodala: „*Je to akt změny, který formuje část nové reality, ve které se Kolumbie nachází a kde se usiluje o dosažení toho, abychom my všichni rozuměli, že mír je něco víc než jen odevzdání zbraní*“ (El Heraldo 2014)

Organizátoři věří, že aby byl učiněn pokrok při jednáních s FARC, tak je zapotřebí účasti celé společnosti. „*Je to velké úsilí ukázat, že jsme obklopeni*

²⁹ Jedná se o iniciativu, která se snaží upevnit veřejnou podporu pro vládní vyjednávání s partyzány a zároveň volá po sto dnech příměří pro Kolumbii (La Prensa 2014).

mírovým procesem s FARC,“ komentoval nutnost zapojení obyvatelstva Luis Emil Sanabria, který je ředitelem Iniciativy pro mír a proti válce.³⁰

Akci vyjádřila podpora Organizace amerických států, prostřednictvím otevřeného dopisu z úřadu generálního tajemníka (La Prensa 2014).

Pochod proti beztrestnosti 14. prosince 2014

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Více než pět tisíc lidí protestovalo v ulicích v centru Bogoty proti beztrestnosti pro příslušníky FARC, které byly předmětem mírových rozhovorů mezi vládou a partyzány (Listín Diario 2014).³¹

Veřejné protesty proběhly na vícero místech v zemi, např. exprezident Uribe osobně participoval v Medelínu (Diario Libre 2014).³²

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Do ulic vyšli hlavně odpůrci beztrestnosti pro partyzány z řad občanské společnosti a politického hnutí Centro Democrático, kteří tak vyjádřili sympatie jejich lídrovi a hlavnímu kritikovi současné administrativy. Na transparentech se objevovala hesla typu: „*mír s beztrestností není mír*“ nebo „*mír se spravedlností*“ (El Colombiano 2014).

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Uribeho senátor José Obdulio Gaviria, který pochodoval v hlavním městě, prohlásil: „*proti skepticismu mnohých a na truc Santosovi tam bylo prohlášení více než dvaceti tisíc lidí³³ v Bogotě... protože ačkoli my souhlasíme s mírovým procesem i s demobilizací a reintegrací, tak neschvalujeme úplnou beztrestnost*“ (Listín Diario 2014). Požadavkem, který se demonstrace snažila vyslat, tak bylo veřejné odmítnutí úplné beztrestnosti pro demobilizované členy FARC.

Charakter demonstrace - existenční/programový

³⁰ Red Nacional de Iniciativas por la Paz y contra la Guerra, ve zkratce REDEPAZ (La Prensa 2014).

³¹ Znovu se objevuje Národní park, jakožto výchozí místo demonstrace, jejíž geografickým cílem je Bolívarovo náměstí.

³² Jednalo se o města Villavicencio, Neiva, Montería, Bucaramanga, Pereira a Cartagena (Semana 2014).

³³ Média zpravidla uvádějí číselný údaj mezi pěti až sedmi tisíci demonstranty v Bogotě (Diario Libre 2014).

Demonstrace měla programový charakter, jelikož účastníci vyjadřovali odpor k návrhu na partyzánskou beztrestnost, která byla předmětem jednání mezi vládou a hlavní kolumbijskou guerillou.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Hlavním aktérem demonstrace bylo především politické hnutí Centro Democrático³⁴ exprezidenta Álvaro Uribeho, které se tak pasovalo do role vyzývatele vlády (Centro Democrático 2014). Nicméně svolavatelem v pravém slova smyslu byla občanská skupina koncentrovaná na sociálních sítích pod názvem „*Colombia Quiere*” a Uribe svoji účast na demonstraci oznámil teprve v tom týdnu, ve kterém se konala (Semana 2014).

Soupeřivá politika

S konečným počtem na šedesát tisíc participujících skončila prosincová demonstrace, ve které se uribisté snažili zmobilizovat sektor země, který není připravený na partyzánskou beztrestnost. S tím, jak konkrétně by se to mohlo projevit, operoval Uribe ve svém projevu, když cílil na jeho voliče: „*Děkuji pracovníkům, záložníkům armádních sil a univerzitním studentům, chceme veřejné univerzity pro všechny té nejvyšší kvality, ale ne pro násilníky. Univerzitou v Antioquia prochází na čtyřicet až sto tisíc studentů, ale nenajdete na ní ani jednoho teroristu*“ (Semana 2014).³⁵

Uribe protest označil za „*absolutní úspěch*“, navzdory tomu, že akce byla svolána výhradně na sociální síti Twitter,³⁶ bez propagandy v médiích (El Colombiano 2014).

Vláda byla pro tuto demonstraci dle Tillyho konceptu adresátem požadavků, konkrétně požadavku na odmítnutí beztrestnosti pro demobilizované členy FARC.

3.4. Demonstrace v roce 2015

Rok 2015 v podstatě koresponduje s rokem předcházejícím. Rovněž se odehrají dvě výrazné demonstrace, z toho jedna pro mír a druhá proti mírovému

³⁴ Demokratické centrum.

³⁵ Hrozil tak možnost, že reintegrovaní členové FARC, kteří se navíc vyhnou trestům za jejich činy, se začlení i do vzdělávacího systému země, mezi ostatní obyvatele/studenty.

³⁶ Fráze na sociální síti Twitter #PazSinImpunidad (Mír bez beztrestnosti) v den demonstrace obsadila privilegované místo, tzn. následný mediální dopad demonstrace byl značný.

procesu (konkrétně znovu proti beztrestnosti), přičemž hlavními aktéry zůstávají J. M. Santos a jeho protivník Álvaro Uribe.

Pochod pro mír 9. dubna 2015

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Kromě Bogoty se lidé veřejně shromáždili také v Cali, Medelínu, Baranquille, ve městě Bucaramanga a v Neiva (El Páis 2015).

Jako symbolické gesto prezident Santos zapálil plamen míru obětem.³⁷ Další symbolickou událostí bylo slavnostní otevření Národního muzea historické paměti, o rozloze čtrnácti tisíc metrů čtverečních, nacházející se na třídě Amerik. Prezident spolu se starostou hlavního města položili základní kámen. Tento nový prostor je součástí vládní osvětové politiky, která usiluje o porozumění a důstojnost obětem. *„Toto místo bude místem pro zemi, kde najde klíče od kritického čtení v její minulosti a na základě toho čtení bude moci budovat podmínky nové budoucnosti“* řekl Nubia Bello, ředitel muzea (El Páis 2015).

Prezident uzavřel svůj denní program položením dalšího věnce, tentokrát na počest Antonia Nariña, předchůdce ochránců lidských práv, na náměstí u prezidentského paláce (El Campesino 2015).

Více než pět tisíc osob se zapojilo v Uribeho Medelínu, kde průvod začal v Parku přání v centru města a skončil v Parku světla. Objevovala se tradiční hesla „jsme pro mír“ nebo „mír a usmíření“ apod.

V Bogotě se účastníci demonstrace shromáždili už v 8 hodin ráno. Masová manifestace si vyžádala uzavírku několika hlavních ulic vedoucích do centra (El Campesino 2015).

V Cali se zúčastnilo na patnáct tisíc lidí. V průvodu převládaly transparenty „Konec válce“ a „Mír pro všechny.“

Medelínské ulice se zaplnily osmi tisíci demonstranty, *„mám důvěru, že můžeme obnovit mír, vůle každého z nás je zásadní“* konstatoval Manuel Mercado, ze sdružení Oběti země. Účastníci průvodu, oděni v bílém, prošli ulicí El Dorado směrem k centru nesouce transparenty „Chceme mír“ nebo „Mír je cesta.“

³⁷ V průběhu dne pak Santos položil věnec u válečného pomníku, který byl postaven jako pocta příslušníkům ozbrojených sil, kteří přišli v boji o život (El Páis 2015).

Město Barranquilla zažilo demonstraci o rozsahu deset tisíc osob, nesoucí kolumbijské a městské vlajky. V průběhu dne se vypustilo na tři sta bílých holubů, symbolizujících mír.

Stejně jako v Cali, tak i ve městě Bucaramanga, počet demonstrujících převýšil číslo patnáct tisíc.

Celkově se mírového pochodu zúčastnilo více než 350 tisíc lidí po celé zemi (El Tiempo 2015).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

„Děkuji Vám, vojáci a policisté, za přinášení výsledků pro mír. Vše je díky jejich odvaze.... Obětování a oběti je to, co mě motivuje vytrvat při hledání míru“ řekla hlava státu. Dále vyzval všechny Kolumbijce, aby se nebáli vyjít do ulic s tím, že všichni státní zaměstnanci rovněž dostali povolení zapojit se do průvodu. *„Zvu všechny Kolumbijce ven... někdy společnost musí být nakloněna něčemu pozitivnímu a co může být více než mír a uctění obětí“* (El País 2015).

V Cali například v čele průvodu, který mířil do Leteckého partu, kráčeli lidé postižení, mnozí z nich permanentně, výbuchem min po nášlapu na ně. Jako demonstrace toho, co válka působí. Bílá trička a košile byly samozřejmostí (El Tiempo 2015)

Za politicky relevantní skupinu obyvatelstva, která vyšla do ulic a vyjádřila sympatie mírovému procesu, je tak možné považovat hlavně oběti konfliktu, resp. ti co byli nějakým způsobem konfliktem postižení (ať už přímo oni nebo sami ztratili v občanské válce rodinné příslušníky, příbuzné atd.) ačkoliv Santosův diskurz mířil na všechny Kolumbijce, které navíc ubezpečoval, že celá státní správa vyjde do ulic s nimi.

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Datum konání demonstrace znovu korespondovalo s Dnem obětí konfliktu,³⁸ kterým byl vzdán na čtvrtěčném mítinku hold, protože jak Santos vysvětlil, *„je nezbytné, aby společnost manifestovala za něco pozitivního a co více pozitivního, než mír, je právě uznání obětí“* a pokračovala *„pokud je tu jedna věc, na které se my všichni shodneme, tak to jsou právě oběti, a několikrát jsem řekl, že*

³⁸ Devátý duben byl ustanoven „Dnem obětí“ zákonem z roku 2011. Navíc ve stejný den byl v minulosti zavražděn politický lídr a liberál Jorge Eliecer Gaitán, což odstartovalo násilí, které významně zasáhlo politický a společenský život země (El Campesino 2015).

největším úkolem není se s nimi vypořádat, ale zabránit novým“ (El País 2015).³⁹
Mírový požadavek tak jednoznačně na demonstraci dominoval.

Charakter demonstrace - existenční/programový

Cílem masivního pochodu v ulicích kolumbijských měst bylo vyslat další vzkaz ze strany občanů, že touží ukončit ozbrojený konflikt postihující zemi po dobu padesáti let. Zároveň si demonstrace kladla za cíl podpořit probíhající vyjednávání v Havaně⁴⁰ v kontrastu s předchozím pochodem, iniciovaným Álvarem Uribem. Převládá tedy programový charakter demonstrace.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Tato akce byla svolána levicovými politickými silami, které ji vidí jako příležitost *„ukázat nepřátelům míru, že Kolumbie neustále činí pokroky k vytvoření široké fronty, která usiluje o mír se sociální spravedlností a o demokracii”* dle slov bývalého senátora Piedada Córdoby (El Campesino 2015).⁴¹

Další představitelkou veřejného života byla předsedkyně levicového politického hnutí Polo Clara Lopez, která prohlásila: *„Lidé v Kolumbii požadují mírový proces a požadováním je myšlen i požadavek, že dohody z Havany neskončí pouze ozbrojený konflikt, ale také začnou hluboké sociální reformy, které jsou reálnou přidanou hodnotou pro udržitelný a trvalý mír”* (El Tiempo 2015).

Mezi ostatními řečníky se objevily i známé osobnosti jako starosta Bogoty Gustavo Petro, který tak uzavírá výčet členů politického režimu.

Z řad občanské společnosti, spíše tedy známých osobností, je možné zmínit bývalého fotbalistu Diego Maradonu, který participoval na reprezentativním zápasu na hlavním fotbalovém stadionu, či zpěváky tvořící po celý den hudební doprovod akci, Totó la Momposina, Jorge Velosa a Rubén Blades.

³⁹ Uznání a vyrovnání se s těmi, jenž byli postiženi v důsledku armádního konfliktu, bylo právě předmětem jednání mezi kolumbijskou vládou a Revolučními ozbrojenými silami Kolumbie v kubánské Havaně (Diario Opinión 2015).

⁴⁰ Probíhající už od listopadu 2012.

⁴¹ Událost podpořila i největší kolumbijská guerilla: *„Mír není vlády ani partyzánů, mír je to za čím stojí a mobilizují se všichni Kolumbijci”* uvedlo vedení FARC v prohlášení. Dokonce i další aktivní guerilla, ELN, na svém účtu na Twitteru podpořila pochod *„bratrská objetí ze strany ELN veškerému kolumbijskému lidu, kteří dnes učinili kroky vstříc jednotě a dlouhému míru”* (El País 2015)

Otevřeně vyjádřil sympatie vnější politický aktér - uruguayský prezident José Mujica, který se dokonce měl také zúčastnit, nicméně ho zradilo zdraví a tak nedorazil (El País 2015). Jeho kolumbijský protějšek J. M. Santos nicméně na akci aktivně participoval z pozice nejvyššího vládního činitele (El Tiempo 2015).

Indigenní organizace z Antioquia se rovněž zúčastnila na mnoha místech země a zmobilizovala více než tisíc svých členů z různých departamentů. Vzhledem k požadavkům a bez přístupu k vládním strukturám se jedná o jednoznačného a navíc nového vyzyvatele. Požadovali totiž vydání původních území, na kterých probíhal ozbrojený konflikt, jelikož „*pouze mír pomůže respektovat a rozvinout naše zvyky a hodnoty*“ uvedli v prohlášení (El Tiempo 2015).

Soupeřivá politika

V kontextu padlých vojáků řekla hlava státu nepřímou na adresu jeho kritiků: „*Oni zasluhují věčný dík kolumbijského lidu. Mír, oběti a podpora od papeže musí sjednotit všechny Kolumbijce namísto povzbuzování odlišností*“ (El País 2015).

Vzhledem k tomu, že vláda ústy svého nejvyššího představitele artikulovala jasný požadavek na mír a podporu při řešení otázky obětí, účastnila se v rovině nárokovácí strany.

Specialisté na násilí

Na dva tisíce národních policistů, jejich dopravních kolegů a dalších dostupných sil zajišťovalo poklidný průběh akce, která začala v devět hodin u Centra historické paměti (El Tiempo 2015). Nebyly zaznamenány žádné známky výtržnictví, resp. policisté plnili svoji funkci udržet pořádek a jejich přítomnost nebyla impulsem k propuknutí násilí.

Pochod proti beztrestnosti 7. srpna 2015

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Uribe řečnil v Medelínu, přičemž Centro Democrático mobilizovalo k účasti na demonstraci i v dalších městech. Uribisté mobilizovali občany/voliče i ve městech jako je Barranquilla, Montería a Cartagena (El Universal 2015). Národní symboliku v případě hlavního města umocnilo výchozí místo demonstrace a to Památník padlých hrdinů, od kterého protestní shromáždění

zamířilo skrz třídu El Dorado do centra, kde s k němu připojili Uribeho zákonodárci a představitelé hnutí Centro Democrático.

Počet demonstrujících nepřesáhl více než třicet tisíc osob (El Universal 2015).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Senátor Álvaro Uribe oznámil, že bude participovat na demonstraci svolanou na pátek sedmého srpna v týdnu předcházejícím. Své příznivce začal mobilizovat prostřednictvím sociální sítě Twitter⁴² teprve den předem, aby vyšli do ulic vyjádřit svůj názor na způsob, jakým Santos vyjednává s partyzány a obecně na politiku jeho vlády.⁴³

Pro Uribeho se stal terčem opětovný vojenský nápor FARC, který skončil 20. července, kdy došlo k příměří a znovunastartování mírového procesu. Exprezident to ve svém projevu označil jako „*falešné příměří*“, jelikož dle něj se stejný scénář odehrál už po šesté za uplynulé dva roky, co probíhají mírové rozhovory.⁴⁴ V novém kole jednání znovu představitelé největší partyzánské guerilly přišli s požadavkem na úplnou beztrestnost pro své členy. „*Vyšli jsme dnes odpovědět na ultimátum ze strany FARC*“ zahájil svůj projev na shromáždění Uribe.

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Jako ospravedlnění pro svolání demonstrace bylo využito výročí Bitvy u Boyacá.⁴⁵ Znovu se tedy objevuje motiv patriotismu. Cílem protestního shromáždění pak mělo být uctění památky armádních a policejních sil, které podlely v ozbrojeném konfliktu s guerillou (El Universal 2015). Ačkoli dle diskurzu šlo hlavně o odmítnutí požadavku FARC na úplnou beztrestnost a vyjádření odporu vůči partyzánům.

Charakter demonstrace - existenční/programový

„Je to pochod za důstojnost, svobodu a životy kolumbijských vojáků a policistů, je to pochod, který z ulic vyšle odpověď Santosově vládě a celé zemi, co

⁴² V tom období jeho účet na zmíněné sociální síti čítal na 4 miliony sledovatelů (El País 2015).

⁴³ Jednalo se o první rok druhého volebního období prezidenta Santose.

⁴⁴ Bombové útoky, které se odehrály, jen potvrzují skutečnost, že vyjednávání o míru zůstávala na pomezí permanentního ozbrojeného boje, fakticky ke složení zbraní nedochází. Jak armádní, tak partyzánské jednotky jsou neustále povolávány do oblastí, kde probíhá konflikt.

⁴⁵ Bitva se odehrála téhož dne a měsíce roku 1819. Povstaleckým vojskům se podařilo odrazit španělsko-kolumbijskou koloniální armádu v rámci bojů za nezávislost.

si myslíme o krveprolití a ničení ze strany teroristů.“ Je tedy zmíněno právo na život a svobodu, vycházející z existenčních požadavků.

A exprezident pokračoval: *„Je to pochod, který otevřeně řekne, že příměří bez kontroly a verifikace je falešné příměří“* (RCN Radio 2015).⁴⁶ Zároveň tak demonstrace vycházela z programových priorit (ne beztrestnosti a v případě míru nutnost důsledné kontroly bývalých partyzánů).

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Současný prezident Santos na demonstraci reagoval nepřímo na jiném místě země. Nicméně přímo participoval jak exprezident Álvaro Uribe v roli hlavního vyzývatele, tak jeho poslanci Tatiana Cabello, Federico Hoyos a senátorka Thania Vega z hnutí Centro Democrático (El Universal 2015).

Soupeřivá politika

V patnácti minutovém projevu stihl Uribe vyjádřit solidaritu rodinám jedenácti vojáků a šestnácti policistů, kteří zemřeli v předchozím týdnu při dvou leteckých neštěstích. Nicméně argumentoval, že *„se nejednalo o technické poruchy či špatné počasí,“* jak tvrdila vláda, nýbrž *„o bezprecedentní útoky FARC za pomoci kriminálních gangů, kteří jediná jsou za to odpovědní“* (El País 2015). Čímž tak obvinil vládu ze lži.

Uribisté rovněž využili příležitosti, kterou tisícová demonstrace pochopitelně představovala, ke kritice ekonomické politiky vlády, když nazvali Santose odpovědného za *„rozhazovačný stát“* (El Universal 2015).⁴⁷

Vláda tím pádem byla hlavním adresátem požadavků.

Současný prezident Santos, který rovněž v ten den participoval na akcích s tematikou Bitvy u Boyacá, znovu v reakci na Uribeho nařčení události okomentoval: *„Je pro mě nevysvětlitelné, že pokaždé, když jsme zase krok od kroku blíže k míru, jsou plni zloby a intenzivní bolesti, která je vede k tomuto zlu,*

⁴⁶ Na demonstracích byly distribuovány stovky plakátů se slogany namířenými na úřad prokurátora, což souviselo s jeho nedostatečným přístupem při řešení zločinů, kterých se dopustili členové FARC, stejně tak s fungováním vlády. Hlavním mottem bylo heslo *„Země s důstojností!“* (El País 2015).

⁴⁷ Během dne pak ještě exprezident a několik jeho zákonodárců zveřejnili na sociálních sítích řadu fotografií s transparenty, které se na shromážděních objevily. Nejfrekventovanějšími byly ty s hesly *„Santosův mír je další podvod,“* *„ne míru s beztrestností“* a *„nechceme komunismus!“* (El Universal 2015).

k těmto křivým zbraním, což jsou lži. Činí obvinění, která naší domovině nic nepřinesou“ (El País 2015).⁴⁸

3.5. Demonstrace v roce 2016

Tento rok je co do počtu demonstrací nejživější. Nejenom, že je to rok, kdy se odehrálo ono neúspěšné referendum, ale také hned tři demonstrace namířené proti mírovému procesu, z toho navíc jeden protest ze strany odborů. Pro mírová demonstrace byla pouze jedna. Zaznamenány byly i dva další pro mírové pochody, které byly reakcí na výsledek referenda a zároveň se konaly před podpisem nové dohody s ambicí ji podpořit.

Protest odborů proti ekonomické politice vlády 17. března 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Na tisíce osob vyšlo do ulic v Den národního protestu, jak jej nazvaly odborové organizace, požadovat po vládě J. M. Santose změny v ekonomické a sociální politice (El País 2016).⁴⁹

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Protest svolaly Centrální svaz pracujících, Konfederace pracovníků Kolumbie a Generální konfederace pracujících. Za politicky relevantní část obyvatelstva je tak možné v tomto případě označit členy odborových hnutí.

Nejvyšší odborový předák Julio Roberto Gómez hlásal: „*Zatímco my uznáváme mírové hovory v Havaně, tak my také potřebujeme odpovědi na problémy, kterým čelíme“ (El País 2016).*

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Seznam patnácti petic obsahoval požadavek na plošné zvýšení mezd nebo revizi obchodních dohod. Protest byl namířen i proti spornému prodeji továrny na elektřinu Isagen soukromému kapitálu a prolomení limitů ze strany ropných magnátů při modernizaci rafinérií v Cartageně (El Tiempo 2016).

⁴⁸ Průzkum společnosti Gallup v té době ukázal rozčarování veřejnosti nad případným úspěchem mírových rozhovorů a způsobu, jakým je Santos vede, jelikož s působením prezidenta v této oblasti na konci června roku 2015 nesouhlasilo na 66 procent respondentů (Gallup 2015).

⁴⁹ Odbory uvádí, že se jim podařilo zmobilizovat na dva a půl milionu lidí po celé zemi, nicméně v médiích se hovoří pouze o několika desítkách tisíc (El Tiempo 2016).

Charakter demonstrace - existenční/programový

Zcela programový charakter - požadavek na ekonomické a sociální reformy coby reakce na nezáměr vlády v důsledku upření pozornosti na mírový proces.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Santos, jakožto nejvyšší vládní činitel, reagoval pouze skrze média slovy: „Kolumbijci teď mají jiné priority“ (El País 2016). Za vyzývatele režimu je možné označit všechny tři demonstrující odborové svazy.

Specialisté na násilí

Úřady informovaly o násilnostech na demonstraci v podobě výtržnictví, policie dokonce zadržela patnáct osob (El Tiempo 2016).

Součástí širších protestů byla i blokáda silnic ze strany nespokojených taxikářů z platformy Uber, kteří tím způsobili masivní dopravní kolaps v hlavním městě (El País 2016).

Protest proti beztrestnosti a prezidentu Santosovi 2. dubna 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Událost byla svolána exprezidentem a současným senátorem Álvarem Uribem prostřednictvím sociálních sítí. Protestující vyšli do ulic ve dvaceti kolumbijských městech,⁵⁰ oděni ve žluté, červené a modré barvě, představující barvy národní vlajky.

Jen v Bogotě se shromáždilo na sto tisíc demonstrujících, zatímco v Medelínu⁵¹ a Cali kolem šedesáti tisíc. Celková účast po celé zemi se odhaduje na tři sta tisíc demonstrujících. V hlavním městě byl Národní park prvotním místem setkání, odkud se průvod přesunul na známou lokaci v srdci Bogoty - Bolívarovo náměstí.

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

„Rezignuj Santosi, lid tě nechce“ byl jeden ze sloganů sobotní demonstrace, hned vedle již tradičního „Mír s beztrestností není mír.“ Velmi

⁵⁰ Mezi nimi také Barranquilla, Bucaramanga, Santa Marta a Valledupar (Prensa Libre 2016).

⁵¹ Uribe již tradičně vedl protest v Medelínu.

frekventované bylo i „Santos prezident FARCu.“ Uribe: „*Tyto pochody, pro které naše kolumbijská srdce bijí, jsou vysokým praporem za boj o tuto zemi.*“ (Prensa Libre 2016). Jednalo se tedy o odpůrce návrhu na beztrestnost pro členy FARC, případně o odpůrce současného prezidenta jako takového. Sympatie byly vyjádřeny Uribeho názorům a tvrzením.

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Cílem protestu desítek tisíc Kolumbijců bylo odmítnutí bezpečnostní politiky současné vlády, včetně legitimizace a uznání politických práv pro „*největší drogový kartel na světě,*“ slovy Uribeho (Prensa Libre 2016).

Álvaro Uribe prohlásil, že „*proces beztrestnosti zkolabuje a vygeneruje ještě více násilí.*“

Charakter demonstrace - existenční/programový

Programový charakter - odmítnutí beztrestnosti a obecně vládní politiky v kontextu mírového procesu, ačkoli úryvky diskurzu typu „*boj o tuto zemi, beztrestnost vygeneruje ještě více násilí*“ mohou rovněž a zcela právem evokovat existencionální charakter akce.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzvatelé, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Události dominoval jen jeden významný pol. aktér - bývalý prezident a vyzvatel Santose Álvaro Uribe.

Soupeřivá politika

„*Santosova vláda je nic než prodlouženou rukou korupce na veřejných zdrojích,*“ neodpustil si Uribe poznámku na ekonomickou politiku vlády. Santosova administrativa tak znovu představovala adresáta požadavků, v tomto případě požadavků na odmítnutí beztrestnosti u členů FARC a případně i na vyvození politické odpovědnosti ze stavu, kam zemi dovedla (dle diskurzu obvinění z korupce, špatné ekonomické politiky a problematického mírového vyjednávání).

Stihl ještě odmítnout obvinění proti němu a Demokratickému centru ze strany vlády za to, že údajně v minulosti měli někteří jejich představitelé spolupracovat s pravicovými paramilitárními skupinami (El Tiempo 2016).⁵²

⁵² Také se pozastavil nad tím, že by „*diktátorská Venezuela měla být zprostředkovatelem mírových hovorů s ELN,*“ druhou největší kolumbijskou guerillou, jak bylo vládou oznámeno (La Tercera 2016).

Specialisté na násilí

Prezident Santos nařídil tisícovkám policistů, aby doprovodili protesty a zajistili maximální klid na straně participantů, v důsledku události z předchozích dnů, kdy drogový klan Úsuga rozpoutal násilí v departamentu Cordoba (žhářské útoky, blokáce silnic, útoky na veřejné činitele). (Telenoticias 2016).

Národní policie uvedla, že protesty proběhly zcela v poklidu (La Tercera 2016).

Pochod pro mír 9. dubna 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

V Bogotě průvod navštívil místa jako náměstí Eduarda Umaña Mendozy a Centrum historické paměti. Ve finále, reprezentovaném Bolívarovým náměstím, se uskutečnila hromadná modlitba/rituál nazvaný „lidský řetěz pro život, oběti a pro mír.“⁵³

K cílům průvodu se přihlásila i další kolumbijská města.⁵⁴ Události se zúčastnilo na sto tisíc osob (El Telégrafo 2016).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

V čele průvodu šly matky rodin, které přišly o rodinné příslušníky, v důsledku ozbrojeného konfliktu. Hned za nimi pak stovky vnitřně vysídlených, jež byli nuceni opustit své domovy z důvodu guerillové ofenzivy v minulosti (El Telégrafo 2016).

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Prezident Santos využil událost k tomu, aby zasadil stromky na památku obětí na zahradách domu Nariño. „*Uděláme z Kolumbie skutečný les života a uděláme to pro naše oběti,*“ řekl prezident, obklopený členy jeho kabinetu a pozůstalými. Tento způsob uctění památky padlých začal už na náměstí Galán, naproti prezidentskému sídlu, kde bylo vsazeno na dvacet stromů, osmnáct z nich byly myrty. „*Rozhodli jsme se, počínaje dnešním dnem, vzdát hold obětem velmi silným gestem, o kterém věříme, že by se mělo stát pravidelností v této zemi, a to*

⁵³ Událost začala v deset hodin dopoledne a trvala do pozdních odpoledních hodin (El Telégrafo 2016).

⁵⁴ Cali, Barranquilla, Ocaña, Tunja, Manizales, Armenia, Yopal, Pereira, Sincelejo, Santa Marta, Villavincecio, Bucaramanga a Ibagué. Největší koncentrace lidí hned po hlavním městě byla v Uribeho baště Medellín a ve městě Cúcuta (Contagi Radio 2016).

zasazením stromů života.“ Prezident Santos vysvětlil, že myrty jsou velmi odolné „jako byti oběti v této zemi“ (El Telégrafo 2016).⁵⁵

Charakter demonstrace - existenční/programový

Cílem shromáždění, připadající na sobotu devátého dubna, bylo již tradičně uctít památku obětí konfliktu a podpořit volání o míru, konkrétně tedy mírový proces v Havaně. Opět se tedy prolínal programový charakter s existenčním.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzyvatelé, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Vyjma vládních činitelů (Santose a jeho ministrů) participovali i další aktéři. Ve městě Baranquilla, za skandování hesla „Ať žije mír,“ se shromáždění zúčastnili představitelé různých departamentů v okolí. Mezi nimi guvernér regionu Atlántico José Antonio Segebre (člen pol. režimu), který hovořil o nutnosti ukončení armádního konfliktu za účelem dosažení země se sociální spravedlností. „*Největší spravedlnost, kterou mohou Kolumbijci dát dětem a dětem našich dětí je mír. To je skutečná spravedlnost, protože za více než padesát let byla země postižena konfliktem natolik, že nyní se nesmíme vzdát možnosti žít jako civilizovaní lidé. Musíme uskutečnit mír, aby se Kolumbie rozvíjela*“ hřimal z vyvýšeného podia. Na jeho účet Nicolás Petro, syn exstarosty Bogoty, konstatoval „*lidé jsou naplněni mírem jak tady v Baranquilla, tak v celé Kolumbii*“ (Contagi Radio 2016).

Uplatnění coby protestní řečníci našli i vyzyvatelé z řad občanské společnosti usilující o mír: „*S tímto pochodem chceme pozvat do mírového procesu, který se posouvá vpřed v případě FARC, také ELN a hledat mír spolu se sociální spravedlností*“ řekl Jesús Tovar, bojovník za lidská práva (El Telégrafo 2016). Dle prezidenta Národní asociace vysídlených a člena Hnutí za oběti zločinů Alfonsa Castilla byla tato demonstrace „*sázkou na mír a důstojnou vzpomínkou na oběti... Po dobu sedmi let jsme pracovali na agendě podporující mírový proces, solidárně a za práva obětí*“ řekl.

Soupeřivá politika

V druhé části projevu A. Castilla reagoval na předchozí demonstraci: „*Tato mobilizace by neměla být viděna, či snad považována, ani jako odpověď a*

⁵⁵ Uvedl, že stromy budou sázeny na veřejných místech typu úřadů, knihoven, nemocnic apod (El Telégrafo 2016).

už vůbec ne odvěta, za naopak pro válečnou mobilizaci z druhého dubna. V tento den rozdílné komunity vyjádří názor na podporu mírového procesu, my žijeme pro mír a tato mobilizace ho buduje,“ odmítl tak Uribeho protesty (Contagi Radio 2016).

Demonstrace proti mírovému procesu 16. června 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Na padesát demonstrantů se shromáždilo ve čtvrtek před hotelem Interkontinental v Medelínu aby protestovali proti mírovému procesu. Výběr místa byl zcela účelový, jelikož v hotelu byli ubytovaní účastníci Světového ekonomického fóra, které se v těch dnech odehrávalo. Protestující zablokovali Palmovou třídu a účastníci fóra byli nuceni hledat alternativní způsoby dopravy (El Colombiano 2016).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Jedna z čelních protestujících, María Eugenia Montoya, mávající kolumbijskou vlajkou, pro média uvedla: *„protestuji proti Santosově egu získat Nobelovu cenu míru za cenu prodeje Kolumbie FARC teroristům. To je důvod proč jsme tady a proč chceme uskutečnit náš protest, probudit ostatní a zabránit tomu, aby se naše země zmenšila“* (El Colombiano 2016).

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Na transparentech převládal slogan „Kolumbie chce mír bez beztrestnosti“ a „Ano je to proti Santos-Farc.“ Protest trval zhruba tři hodiny (W Radio 2016).

Charakter demonstrace - existenční/programový

Protest byl namířen proti Santosově snaze dosáhnout míru prostřednictvím dohody, což je možné považovat jako programová náplň demonstrace. Na druhou stranu se v diskurzu objevila spojení jako „prodej Kolumbie teroristům“ nebo „zabránit, aby se země zmenšila“ signalizující potencionální ohrožení existence v u kolumbijských občanů.

Politická aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější politická aktéři (mez./reg. organizace)

Vyzývatele byli pouze odpůrci mírové dohody, případně prezidenta Santose, z řad občanské společnosti.

Demonstrace na podporu „Ne“ v referendu 26. září 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

Na dva tisíce lidí demonstrovalo v Cartageně za odmítnutí mírové smlouvy, která byla vládou předložena k hlasování v referendu. Pondělní protest s cílem podpořit možnost „Ne“ v referendu, začal v ranních hodinách v parku Zapatos Viejos.⁵⁶

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

„*Jsmetady, abychom řekli ne teroristům, ne této špatné dohodě, ne tomuto finálnímu podpisu*“ adresoval Uribe tato slova davu (El Colombiano 2016). Uribeho sympatizanti se tedy formovali z odpůrců mírové smlouvy a guerilly.

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

„Ne více FARC, ne více Santose, ne mírovým dohodám“ byly nápisy na transparentech, které nesly demonstranti s čepicemi v barvách kolumbijské vlajky a v bílých trikách s jednoduchým titulkem „Ne“ (El Colombiano 2016).

Charakter demonstrace - existenční/programový

Vzhledem k veřejnému odmítnutí vyjednaných dohod měla demonstrace programový charakter.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Hlavními aktéry/vyzývatelemi byli bývalý prezident Álvaro Uribe a exprokurátor Alejandro Ordóñez, spolu dalšími představiteli z Demokratického centra.

Senátorka Demokratického centra Paloma Valencia doplnila Uribeho slovy: „*tento podpis je rezignací vlády na její povinnost vymáhat spravedlnost. Dnes je také dnem, kdy Kolumbie odolává, Kolumbie, která sní o férové zemi a chce osud, jaký si zaslouží*“ (El Tiempo 2016).

Tichý pochod 6. října 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

⁵⁶ Několik demonstrantů si také stěžovalo na to, že je úřady nepustily do historického centra města a naopak jejich manifest odsunuly do vzdálených míst od středu pozornosti médií (El Tiempo 2016).

Desítky tisíc lidí vyšli do ulic kolumbijských měst s požadavkem, aby vláda a opozice dosáhly mírové dohody s FARC, na základě odmítnutí předložené dohody v referendu. Zúčastnilo se na několik měst, včetně Bogoty,⁵⁷ Barranquilla, Bucaramangy, Cartageny a Cali.⁵⁸

S bílými triky a květinami přinejmenším třicet tisíc osob kráčelo jen v hlavním městě v tichém pochodu za mír, který skončil na Bolívarově náměstí.⁵⁹

O půl osmé večer pak na největším bogotském náměstí zazněla státní hymna a zavlálo několik stovek vlajek, které byly distribuovány mezi demonstranty. Dav organizovaně skandoval „Chceme mír“ (El Tiempo 2016). Shromáždění vyvrcholilo čtením „Modlitby za mír.“⁶⁰

Ve městě Bucaramanga se demonstrace konala na náměstí Luse Carlose Galána, několik občanských organizací podpořilo studenty.

Barranquilla rovněž patřila mezi participující města. Na jejím náměstí Míru se shromáždilo na pět set osob. Na improvizovaném pódiu bylo recitováno několik národních básní (La Prensa 2016).

„Naši rodiče vyhráli válku a my vyhráli mír“ byly nejvíce frekventované slogany na transparentech, které neslo na dva tisíce lidí v Cali. Jedná se totiž o úryvek z městské hymny. Shromáždění proběhlo v Pan Americkém parku.

Na čtyři sta lidí oděných v bílé barvě, nesoucích svícny, prošlo Cartagenou, počínaje třídou Venezuela a konče u věže s hodinami v historickém centru města (El Tiempo 2016).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Jednalo se vzhledem k svolavatelům a hlavním organizátorům o studentskou akci. Jaime Bravo, student mezinárodních vztahů na Univerzitě Javeriana a představitel hnutí „Javerianos jsou pro mír,“ které se vynořilo po skončení dialogů v Havaně, konstatoval: „*Vláda a FARC už investovaly spoustu*

⁵⁷ Událost byla svolaná prostřednictvím sociálních sítí na půl páté odpoledne, místem setkání bylo planetárium (La Prensa 2016).

⁵⁸ Stovky lidí kolumbijské národnosti demonstrovaly za mír také ve Spojených státech (New Yorku), v Nizozemí, Anglii, Dominikánské republice a v Anglii (El País 2016).

⁵⁹ Není překvapením, že v centru města byla na mnoha místech omezena doprava a některé ulice dočasně uzavřeny.

⁶⁰ Což byl původní projev zavražděného liberála J. E. Gaitána, který v únoru 1948 vedl stotisícový protest v hlavním městě proti politické perzekuci ze strany konzervativní vlády Mariana Ospiny Péreze (La Prensa 2016).

času do mírových rozhovorů, země čekala všechny ty roky na tu dohodu, teď, když jsme volili NE v referendu, je čas mluvit nahlas a sjednotit se kolem finální dohody!" (El Tiempo 2016).

Na transparentech převládal slogan „souhlasím už!“, hned za ním pak „Ne více obětí!“ či „Ne více války!“ a klasický „chceme mír.“ Bílá trička doplnily bílé svícny (La Prensa 2016).

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

Katerin Torres, občanská aktivistka a jedna z organizátorek demonstrace, do mikrofonu hlásala: „*Toto je naše příležitost pro nás všechny sjednotit se a požadovat definitivní mírovou dohodu. Jako společnost my nemůžeme dovolit oběma stranám vrátit se k válce.*“ (La Prensa 2016).

„*Zapálili jsme svíce, aby nás světlo vedlo k vyjednávání, protože naším požadavkem je, aby partyzáni a vládní představitelé nevstávali od stolu a raději našli společnou řeč*“ ospravedlnil akci César Adolfo Parra, jeden komunitní představitel a oběť nuceného vnitřního vysídlení.

„*Stojíme za mrtvými a chceme, aby to, co je obsahem smlouvy, skončilo beze změn pro ženské oběti*“ obhajovala neschválenou smlouvu Nelly Benavidesová z organizace hájící ženské oběti konfliktu (El Tiempo 2016).

Charakter demonstrace - existenční/programový

Programový charakter v podobě vyjádření sympatií k nutnosti dále vyjednávat o míru po vládním neúspěchu v referendu.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzývatele, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Ačkoliv se střeďeční událost obešla bez účasti hlavy státu,⁶¹ tak přeci v průvodu kráčeli někteří členové jeho kabinetu/vládní činitelé, např. ministr vnitra Juan Fernando Cristo a post konfliktní vysoký poradce Rafael Pardo (El Tiempo 2016). Velmi aktivní byli i vyzývatele z řad občanské společnosti a studentů vysokých škol.

Květinový pochod 12. října 2016

1) Viditelné, veřejné a ideálně symbolické místo

⁶¹ Santos svolal národní dialog na příští dny a inicioval setkání s jeho předchůdcem v prezidentském paláci, za účelem „*hledání cest jednoty a usmíření, aby bylo dosaženo míru*“ (Noticias Caracol 2016).

Přibližně deset tisíc Kolumbijců, včetně domorodých obyvatel, příbuzných obětí armádního konfliktu a studentů, participovalo na středečním „Květinovém pochodu“ v Bogotě, aby vyjádřili jejich touhu po míru a potřebě dosáhnout finální dohody co možná nejdříve.⁶² Cílem pochodu bylo už tradiční místo - Bolívarovo náměstí.⁶³⁶⁴

Dále se pak ve městě Manizales shromáždilo na dva tisíce osob na tamním Bolívarově náměstí s fotkami obětí a bílými květinami. V Cartageně demonstrace proběhla v parku Bicentenario s požadavkem na brzké dohodnutí s FARC. Město Cúcuta, konkrétně Santanderský park, zaplnila bílá trika a vlajky. V parku ve Villavicencio dokonce postavili velkou bílou vlajku uprostřed parku. V medelínském Parku světél byl vykonán symbolický akt v podobě zapálení bílých svící za oběti konfliktu. Několik stovek studentů v Cali pak iniciovalo průvod od Univerzity Valle na náměstí San Francisco, před guvernérský úřad, s bílými tričky a květinami (El Colombiano 2016).

2) Politicky relevantní část obyvatelstva a vyjádření sympatií k názorům/tvrzení/programu

Demonstrace byla svolána Národní organizací domorodých obyvatel Kolumbie, Kolumbijské federace pedagogů a Konferencí rektorů.⁶⁵

Symbolicky se objevovaly bílé vlajky a transparenty se slogany „Chceme už mír“ či „Dohoda podepsaná, dohoda respektovaná.“

3) Vznesené požadavky a disciplinovaná forma projevu

„Je zapotřebí podpora všech rodin, kterým bylo ublíženo, ať už se jedná o domorodé obyvatelstvo, afros či jiné národnosti, my všichni potřebujeme mír, tichou zemi, kterou můžeme sdílet s našimi přáteli“ prohlásil jeden z indigenních

⁶² Kromě Bogoty se květinový pochod odehrál i ve městech Medellín, Cartagena, Cali, Manizales, Córdoba, Cúcuta, Villavicencio, Pasto a Bucaramanga (El Colombiano 2016).

⁶³ Kam průvod dorazil kolem sedmé hodiny večerní. Demonstrace si vyžádala uzavírku několika ulic - sedmá, dvacátá šestá, čtyřicátá pátá, tedy všechny vedoucí do centra (El Colombiano 2016)

⁶⁴ Na demonstraci byly vybrané oběti konfliktu uctěny vytvořením lidského koridoru vyplněného bílými květinami, ve kterém pozůstali či přímo postiženi konfliktu za potlesku okolí prošli. Jednalo se tak o uznání bolesti obětí a nutné odpuštění, aby mohla být budována nová země.

⁶⁵ Tři pořadatelé demonstrace se projeví i na způsobu organizace průvodu. První místa pro setkání byly totiž tři. Na dva tisíce lidí, zejména postižení armádním konfliktem, se shromáždilo u Centra historické paměti a následně vyrazilo na nejnámější bogotské náměstí. Druhým místem bylo, stejně jako předchozí týden u Tichého průvodu, městské planetárium. Třetím místem setkání byla, vzhledem k organizátorům z řad akademiků a studentů, Javerianská univerzita (El Tiempo 2016).

vůdce Aníbal Rivera.⁶⁶ Požadavek na mír de facto fungoval coby sjednotitel všech komunit.

Charakter demonstrace - existenční/programový

Programový charakter - podpora míru a požadavek na definitivní bilaterální příměří.

Politici aktéři - vládní činitelé, členové pol. režimu, vyzyvatelé, občané, vnější političtí aktéři (mez./reg. organizace)

Prezident Santos na průvod reagoval slovy: „*Vy víte, že jsme odhodláni v tomto procesu pokračovat a konsolidovat... všechny univerzity, které nám mohou výrazně při tomto procesu pomoci, můžou hrát rozhodující roli*“ byť osobně na demonstraci coby vládní činitel neparticipoval (El Tiempo 2016).

Za vyzyvatele vznášející mírové požadavky je kromě indigenních reprezentantů možné označit i představitele univerzit: „*Lidé Kolumbie dnes vysílají vzkaz celé zemi a celému světu... oběti učí Kolumbijce jak odpouštět, jak hojit rány, jak dosáhnout skutečného míru*“ doplnil událost slovy profesor Gustavo Moncayo, zástupce akademické sféry, jehož syn se v minulosti stal jednou z mnoha obětí FARC (El Colombiano 2016)

⁶⁶ Průvodu se zúčastnilo na pět tisíc domorodých obyvatel (El Tiempo 2016).

3.6. Analytické shrnutí

Všechny události je možné označit jako demonstrace, jelikož naplnily Tillyho tři kritéria, pomocí kterých lze demonstraci definovat (místo, relevantní část obyvatelstva, požadavky). Pokud jde o formu, tak se jednalo zejména o veřejná shromáždění občanů, ačkoli se vyskytly i další formy. Při demonstraci proti míru v kontextu Světového ekonomického fóra 16. června 2016 a odborovém protestu proti ekonomické politice vlády 17. března 2016 byly účelově zablokovány silnice. U druhé zmíněné události navíc mezi demonstranty kolovaly petice.

Před zahájením mírových vyjednávání se konala pouze jedna výrazná demonstrace na podporu míru, která zároveň byla zaměřená proti FARC. V období mezi začátkem vyjednávání (září roku 2012) a konáním referenda (2. říjen 2016) se uskutečnily tři veřejná pro mírová shromáždění (tzv. pochody pro mír). Naproti tomu se ve stejném období odehrálo na pět demonstrací namířených proti mírovému procesu a Santosově administrativě, plus jeden odborový protest proti vládě, kde se rovněž vyskytl diskurz s mírovou tematikou. V čase od zveřejnění výsledků plebiscitu a podepsáním nové dohody proběhly další dva pro mírové pochody.

Obecně se příznivců míru shromáždilo více ve srovnání s odpůrci mírové dohody, zejména co do počtu účastníků a participujících měst (bohužel ale není možné vyjádřit přesná čísla). Kritikům mírové dohody se zase mnohem úspěšněji dařilo mobilizovat kolumbijskou veřejnost v rozhodném období předcházejícím druhý říjen, tedy v prvním a části druhého pololetí roku 2016.

V průběhu demonstrací se vykristalizovali dva klíčoví aktéři - bývalý prezident Álvaro Uribe a jeho protějšek ze současnosti J. M. Santos.

Santos participoval na všech mírových pochodech konaných každý rok dne devátého dubna, počínaje rokem 2013.⁶⁷ Toto datum se stalo významným oficiálním dnem na základě zákona, jehož cílem je vzdát hold obětem konfliktu. Nicméně ve všech případech tento den byl využit, ať už Santosem nebo jeho příznivci (členy pol. režimu či podporovateli míru z řad občanské společnosti), za účelem vyjádření sympatií mírovému procesu.

⁶⁷ Vyjma tedy roku 2014, kdy se místo toho uskutečnila série událostí s názvem „Týden pro mír,“ která připadala na září.

Jeho konkurent Uribe se zúčastnil čtyřech ze šesti demonstrací namířených proti vládě. Zároveň na pěti z těchto demonstrací byl kritizován mírový proces a na třech dominovala sporná otázka beztrestnosti pro členy FARC.

První dvě demonstrace, kterých se Uribe zúčastnil, byly svolány prostřednictvím sociálních sítí a jejich pořadatelem nebylo Uribeho hnutí Centro Democrático. Exprezident vždy předem pouze avizoval, že má zájem se zúčastnit a že sympatizuje s myšlenkou, nicméně v den události bylo zcela očividné, že je hlavním aktérem protestu. Třetí a čtvrtá demonstrace už byly oficiálně svolány jeho politickým hnutím. V jeho diskurzu velmi často guerillu kriminalizoval, vysvětloval, jaké může její začlenění do společnosti mít dopady. Obviňoval Santose ze lži, v rámci soupeřivé politiky vždy využil příležitosti zmínit nejenom problematický mírový proces, ale i další oblasti působení vlády (školství, ekonomika). Kritizoval ji za vytvoření korupčního prostředí v zemi.

Naproti tomu Santosův diskurz byl velice smířlivý, snažil se vyvarovat přímých útoků na adresu svého předchůdce, v čemž ve srovnání s ním vynikal, jelikož Uribeho ani jednou v diskurzu nezmínil. Když už byl okolnostmi nucen na něho reagovat, tak pouze nepřímo a v množném čísle. V kontextu FARC pouze na demonstraci v roce 2011 používal výrazy jako „*míru dosáhneme buď po dobrém, nebo po zlém*“, tedy výrazně ofenzivnější diskurz, než který nastolil poté, nicméně i na této demonstraci hovořil o nutnosti míru jako takového. V tomto případě pouze zmínil i druhý způsob jeho dosažení a to za pomoci síly. Dva mírové pochody po neúspěchu v referendu mu pak výrazně pomohly k ospravedlnění podpisu přepracované smlouvy. Byť na nich osobně neparticipoval, tak na ně nejenom reagoval, ale i vyslal své ministry do průvodu.

Jeho účast na mírových pochodech by se dala označit jako státnická, nejenom v kontextu smířlivého diskurzu, ve kterém často vyjadřoval naději na novou budoucnost bez násilí a obětí, ale často vykonal určitý symbolický rituál v podobě položení základního kamene nebo zasazení národních stromků.

Tabulka č. 2 - výsledky referenda v jednotlivých městech

Město	Pro	Proti
Bogota	56,07	43,92
Medelín	37,02	62,97
Cartagena	55,73	44,26
Barranquilla	57,44	42,55
Santa Marta	60,53	39,46
Valledupar	51,69	48,30
Bucaramanga	44,88	55,11
Cúcuta	34,63	65,36
Yopal	28,51	71,48
Tunja	56,62	43,37
Villavicencio	35,96	64,03
Cali	54,27	45,72
Ibagué	39,39	60,60
Florencia	38,55	61,44
Pasto	62,62	37,37
Armenia	42,60	57,39
Pereira	46,14	53,85
Manizales	49,06	50,93
Neiva	45,55	54,44
Monteria	48,02	51,97
Ocaña	39,14	60,85
Sincelejo	54,37	45,62
Ibague	39,39	60,60
Córdoba	78,30	21,69

Tabulka znázorňuje výsledky referenda ze dne 2. října 2016 v jednotlivých městech, ve kterých proběhly veřejné protesty v souvislosti s mírovou dohodou.⁶⁸ Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu platných hlasů v dané lokalitě. Zdroj: Registraduría Nacional del Estado Civil de Colombia.

⁶⁸ V drtivé většině případů se jedná o hlavní města kolumbijských regionů. Výsledky v jednotlivých departamentech, jakožto celcích, jsou součástí prvních dvou příloh této práce.

V Bogotě například převládaly mírové pochody, stejně tak co do počtu účastníků. Na většině z nich navíc participovala hlava státu. Uribe ani jednou tamní „anti FARC“ protesty nenavštívil. Výsledkem pak byla dominance Ano v plebiscitu.

Naproti tomu v Medelínu dominovaly protesty proti beztrestnosti a obecně proti příliš vstřícnému přístupu Santose k partyzánům. Hlavním aktérem těchto akcí byl jeho názorový oponent Uribe. Není překvapením, že Santos do tohoto města také ani jednou nezavítal. Výsledkem byl větší počet hlasů pro Ne.

Cartagena je ukázkovým příkladem, kde proběhlo více demonstrací proti mírové dohodě (v poměru 3:1), z toho navíc jedna za přítomnosti Uribeho v týdnu, kdy se podepisovala první verze mírové smlouvy, a přesto zvítězilo Ano nad Ne v referendu.

Ve městě Florencia, kde se uskutečnila pouze jedna demonstrace za mír, zcela převládla negativní odpověď v plebiscitu. Jednalo se ale o protestní akci z roku 2011, tedy za mír a proti únosům ze strany FARC, nejednalo se ještě o podporu konkrétní mírové smlouvě.

Dalším příkladem, kde proběhla pouze jedna demonstrace (a v tomto případě proti beztrestnosti), bylo město Monteria. V této lokalitě zvítězila negativní odpověď.

Ocaña, město, které má na svém kontě pouze jednu demonstraci na podporu míru z roku 2016, vyjednanou dohodu odmítlo šedesáti procenty hlasů. Ve stejném případě, ve městě Sincelejo, Kolumbijci mírovou smlouvu v referendu naopak podpořili.

Zajímavé je i město Cúcuta, které má na svém kontě dvě pro mírové demonstrace a ani jednu proti, přičemž Ano v plebiscitu zcela propadlo.

Nepotvrzuje se tedy souvislost mezi frekvencí demonstrací a výsledkem v jednotlivých lokacích (ať už pozitivním nebo negativním).

Příčinou tak může být vícero faktorů (stranické preference, ne/postiženost ozbrojeným konfliktem - tzn. závislost na zkušenosti s jednáním FARC, ne/důvěra v jednotlivé politické aktéry apod.), v tomto případě je tedy na dalším výzkumu, aby se tímto směrem vydal.

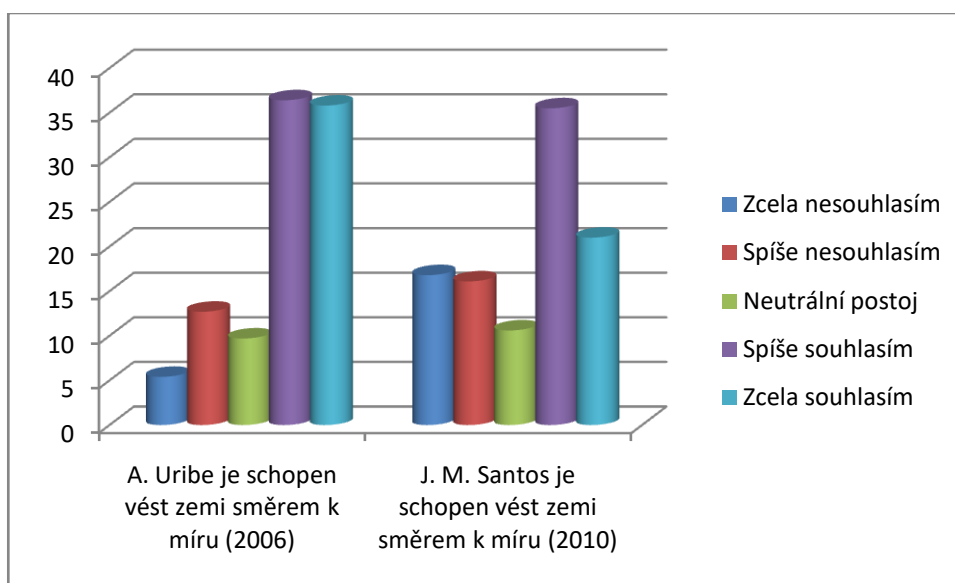
3.7. Výsledky průzkumů veřejného mínění

Kapitola nabízí šestnáct grafů. První část (grafy č. 1 - 11) je zaměřena na prezentaci výsledků průzkumů veřejného mínění, které se vztahují k mírovému procesu. Druhá část (grafy č. 12 - 16) pak představí názor respondentů na veřejné protesty jako takové.

Ambicí této kapitoly je vysledovat případné, pro veřejnost citlivé či přímo sporné, otázky/body, které se mohly při finálním rozhodování v referendu projevit.

Určitý limit představují data, která končí rokem 2014, tzn. interpretace je omezena jen na události, které sahaly k tomuto časovému mezníku. Nicméně pro širší a ucelenější pohled na věc bude pracováno i s tím, jak se vybrané události v kontextu citlivých otázek/problematik vyvíjely i v letech 2015 a 2016.

Graf č. 1 - Schopnost dovést zemi k míru u konkrétní hlavy státu

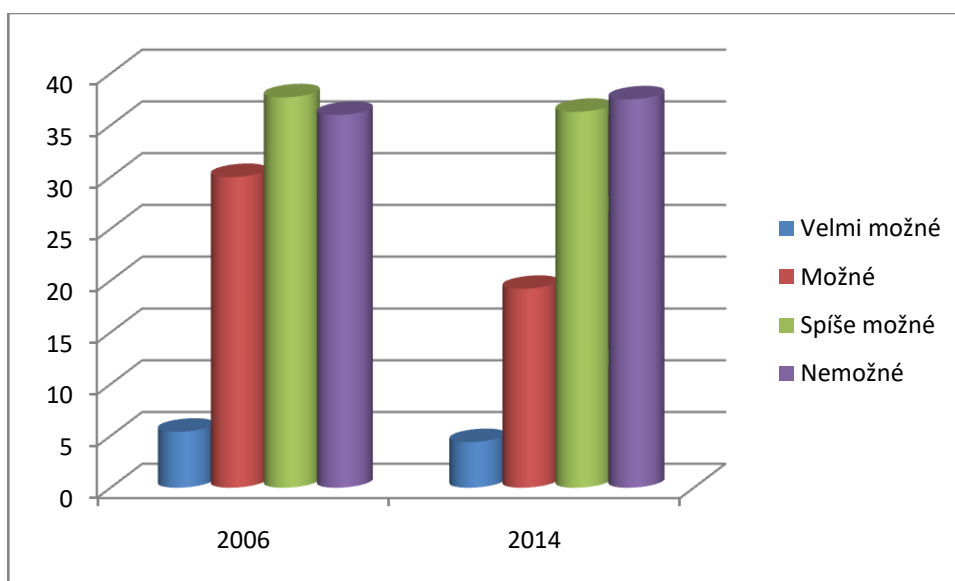

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Je podle Vás Álvaro Uribe/Juan Manuel Santos schopen vést zemi směrem k míru?“ ve sledovaném období let 2006 a 2010. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

Dle veřejnosti je Álvaro Uribe ve srovnání s J. M. Santosem tou osobností, u které je větší pravděpodobnost dosažení míru. Viditelné je to zejména u krajních variant odpovědí, kde s tímto tvrzením zcela souhlasí o 15 % více respondentů v případě bývalého prezidenta.

Zároveň je třeba zmínit, že v obou sledovaných letech nebylo vyjednávání s partyzány na pořadu dne, naopak - razil se „mano dura“ přístup a Kolumbie stále byla ve stavu občanské války. Uribe tak vychází z tohoto průzkumu jako silný lídr. Santos byl v roce 2010 teprve krátce v úřadu hlavy státu a pro veřejnost byl spíše znám jako ministr obrany Uribeho vlády, který byl loajální ke svému prezidentovi a v kontextu ozbrojeného konfliktu plnil svěřené úkoly. Nicméně v době průzkumu ho od Uribeho dělilo celé jedno volební období ve funkci prezidenta.

Graf č. 2 - Možnost dosažení míru do jednoho roku

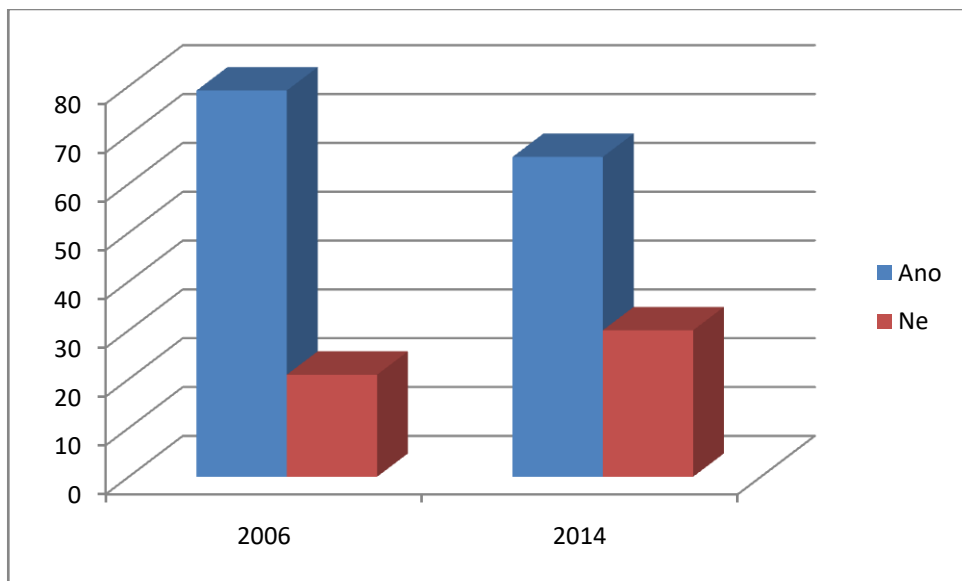

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Je podle Vás možné dosáhnout mírového řešení zhruba do jednoho roku?“ ve sledovaném období let 2006 a 2014. Otázka nabízí čtyři odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

Výsledky průzkumů v obou sledovaných letech jsou takřka shodné (pouze v roce 2006 si větší počet respondentů myslel, že je možné dosáhnout míru do jednoho roku). Při sečtení červeného a zeleného sloupce je zřetelné, že kolumbijská veřejnost sice viděla možnost docílit míru do jednoho roku, ale rozhodně si tím nebyla jistá. V roce 2006 se navíc jednalo o možnost dosažení míru potlačením guerilly, kdežto o osm let později prostřednictvím vyjednávání u kulatého stolu.

U krajních odpovědí ovšem zcela dominuje názor, že je to zkrátka nemožné (s rozdílem třiceti procent mezi modrým a fialovým sloupcem).

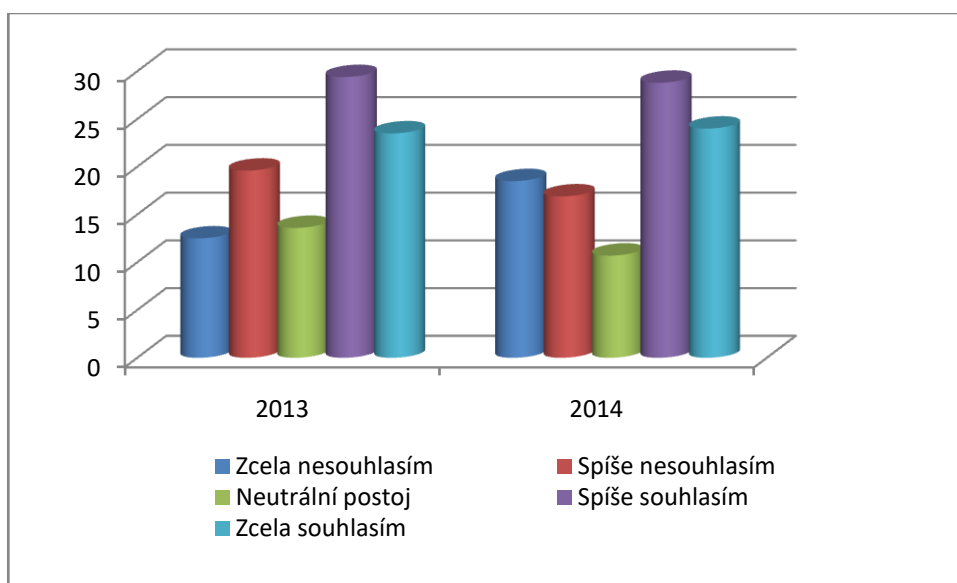
Graf č. 3 - Reintegrace FARC do společnosti

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Souhlasil/a byste s reintegrací příslušníků FARC zpět do společnosti?“ ve sledovaném období let 2006 a 2014. Otázka nabízí dvě odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

V průběhu ofenzivy a ostrého přístupu vůči guerille nemá veřejnost problém s tím, aby se ti partyzáni, co jsou ochotni složit zbraně, začlenili zpět do civilizované společnosti. V době již pokročilého vyjednávání o míru se poměr mezi odpovědí Ano a Ne ve srovnání s rokem 2006 snižuje, stále se ale najde až jednou tolik respondentů, kteří by s reintegrací členů FARC souhlasili.

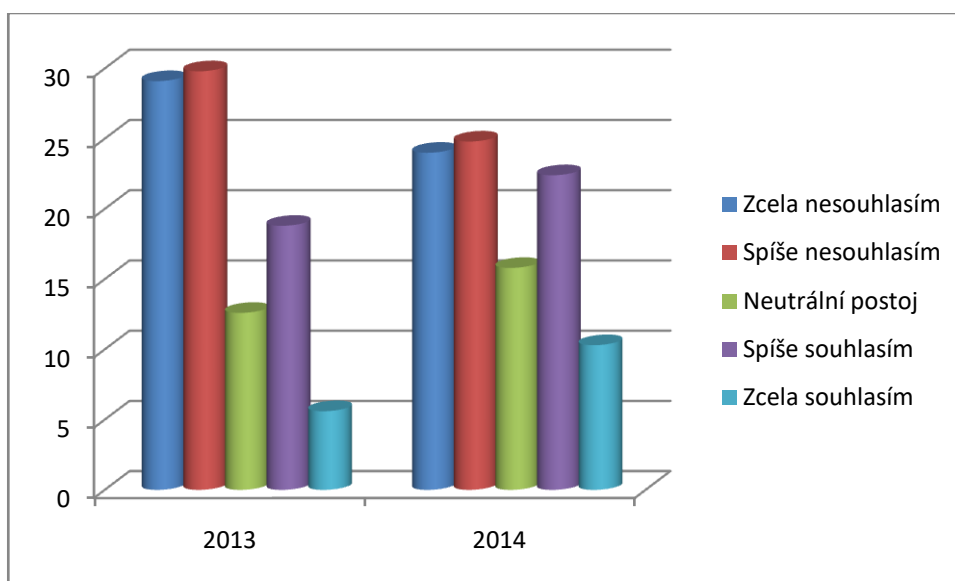
Graf č. 4 - Souhlas s aktuálně probíhajícím vyjednáváním o míru

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Do jaké míry souhlasíte s aktuálně probíhajícím vyjednáváním o míru?“ ve sledovaném období let 2013 a 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

Obecně veřejnost v těchto letech s průběhem vyjednávání spíše souhlasila (převaha kombinace odpovědí zcela souhlasím a spíše souhlasím nad zápornými odpověďmi). V roce 2013 proběhla demonstrace na podporu míru. Stejně tak v roce nadcházejícím, kdy se rovněž uskutečnil i první Uribeho protest proti beztrestnosti, na kterém se střefoval do mírového procesu a způsobu jeho vedení ze strany Santose. Je možné zaznamenat nárůst odpovědi „zcela nesouhlasím“ o šest procent ve srovnání s rokem 2013.

Graf č. 5 - Finanční podpora demobilizovaným partyzánům

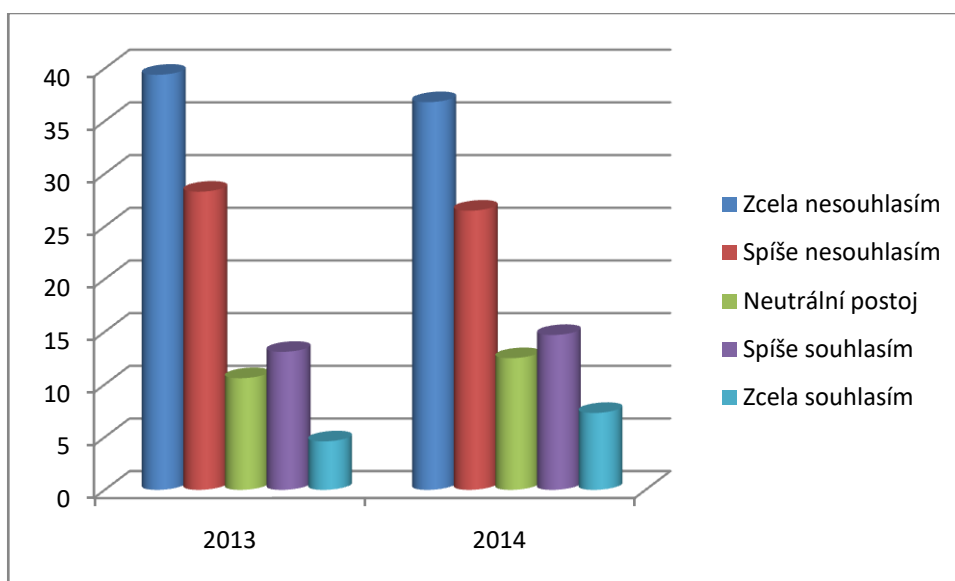
Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Kolumbijská vláda by měla poskytnout finanční pomoc partyzánům, kteří podstoupí proces demobilizace.“ ve sledovaném období let 2013 a 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

Dle mírové smlouvy reintegrovaní členové FARC po dobu dvaceti čtyř měsíců obdrží 90 % minimální mzdy, což představuje 620 000 kolumbijských peso.⁶⁹ Následně po úspěšném začlenění obdrží jednorázově startovací dva miliony peso a v rámci projektu zaměstnanosti mohou získat částku až do výše osmi milionů peso (El Tiempo 2016).

Názor veřejnosti na to je zcela odmítavý v obou letech, ačkoli v roce 2014 rozdíl mezi respondenty, jež odpověděli negativně a těmi, co pozitivně, není tak výrazný jako v roce minulém.

⁶⁹ Cca 5 000 korun českých.

Graf č. 6 - Participace FARC na politické scéně

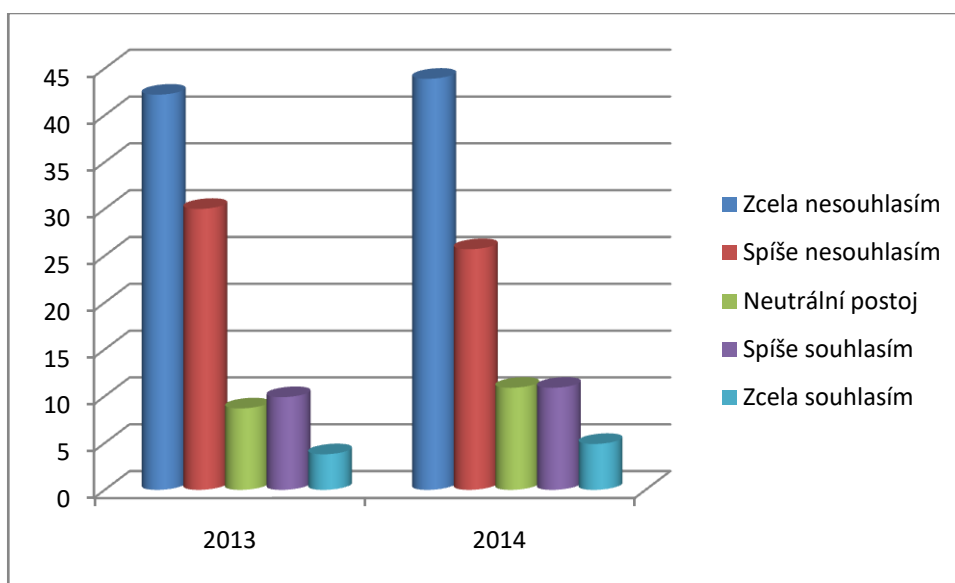

Graf znázorňuje odpověď respondentů na tvrzení „Kolumbijská vláda by měla demobilizovaným členům FARC zajistit možnost vstupu do politického života.“ ve sledovaném období let 2013 a 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

Obsahem vyjednané smlouvy byla mimo jiné i možnost participace FARC na politické scéně v podobě zastoupení v kongresu a vytvoření politické strany. „Nejlepší cestou, jak ukončit konflikt, je zapojit válčící strany do politického, sociálního a ekonomického života země“ obhajoval případnou politickou participaci prezident Santos (Telesur 2016). Zformování politického subjektu je ovšem podmíněno kompletní demobilizací a demilitarizací.

Veřejnost ale Santosův pohled na věc nesdílí, ba naopak, je zásadně proti tomu, aby se největší kolumbijská guerilla transformovala v politickou stranu. Ve sledovaném období téměř 40 % respondentů s tím zcela nesouhlasilo, což představovalo nejvíce procent ze všech možností odpovědi.

Graf č. 7 - Vyhrazení prostoru pro FARC na politické scéně

Graf znázorňuje odpověď respondentů na tvrzení „Kolumbijská vláda by měla vyhranit určitý prostor na politické scéně pro již demobilizovanou guerillu (např. parlamentní křesla).“ ve sledovaném období let 2013 a 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

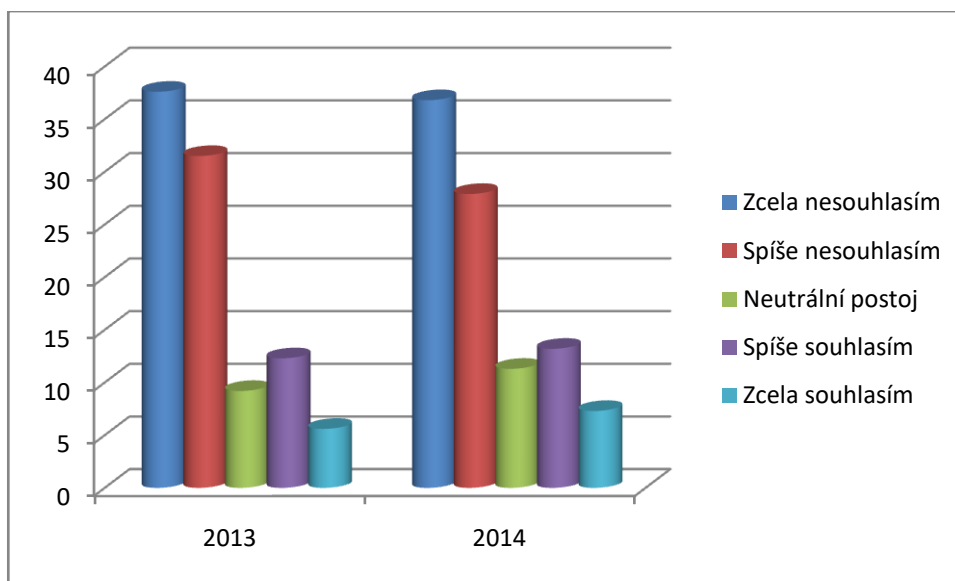
Mírové dohody modifikují volební zákon - nově totiž bude pro FARC garantováno pět křesel v Poslanecké sněmovně a stejný počet míst i v Senátu. V momentě kdy budou mít na základě výsledku voleb nárok na více křesel, postupuje se stejně jako u jakékoliv jiné strany nebo hnutí, pokud však nepřekročí kvórum, budou jim křesla přidělena automaticky (Noticias RCN 2016).

Součástí smlouvy je i ustanovení, které doplňuje legislativu týkající se financování stran. Jedná se o snahu usnadnit FARC participaci na politickém procesu: „strana nebo politické hnutí, jenž se ustanoví mezi datem registrace a 19. červencem 2016, ročně obdrží částku až do výše deseti procent rozpočtu určeného na provoz politických stran a hnutí“ a navíc za účelem propagace ideologie strany nebo politického hnutí „bude ročně alokováno až 5 % z rozpočtu určeného na provoz politických stran a politických hnutí, mezi datem registrace a 19. červencem 2022“ (El Tiempo 2016).

Změna se týká nadcházejících parlamentních voleb v roce 2018 a je časově omezená na dvě volební období (El Tiempo 2016).

I na tuto otázku měli kolumbijští respondenti jasnou odpověď, kdy úplný nesouhlas osciloval mezi 40 - 45 % a to jak v roce 2013, tak i v roce 2014. S vyhrazením míst v parlamentu pro partyzány zcela souhlasilo ani ne pět procent dotázaných.

Graf č. 8 - Beztrestnost pro demobilizované členy FARC

Graf znázorňuje odpověď respondentů na tvrzení „Řadoví členové FARC (nikoli představitelé guerilly), kteří podstoupí proces demobilizace, by nemuseli čelit spravedlnosti.“ ve sledovaném období let 2013 a 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

Součástí mírových dohod je i zákon, který garantuje amnestii těm členům FARC, kteří se nedopustili v průběhu konfliktu válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti. Podmínkou však je podstoupení procesu demobilizace a demilitarizace. „Nebude žádná beztrestnost pro ty zodpovědné za nejzávažnější trestné zločiny, oni budou sledováni a budou muset přispět k odškodnění obětí, pokud ne, půjdou do vězení na dvacet let“ upřesnil Santos (Telesur 2016).

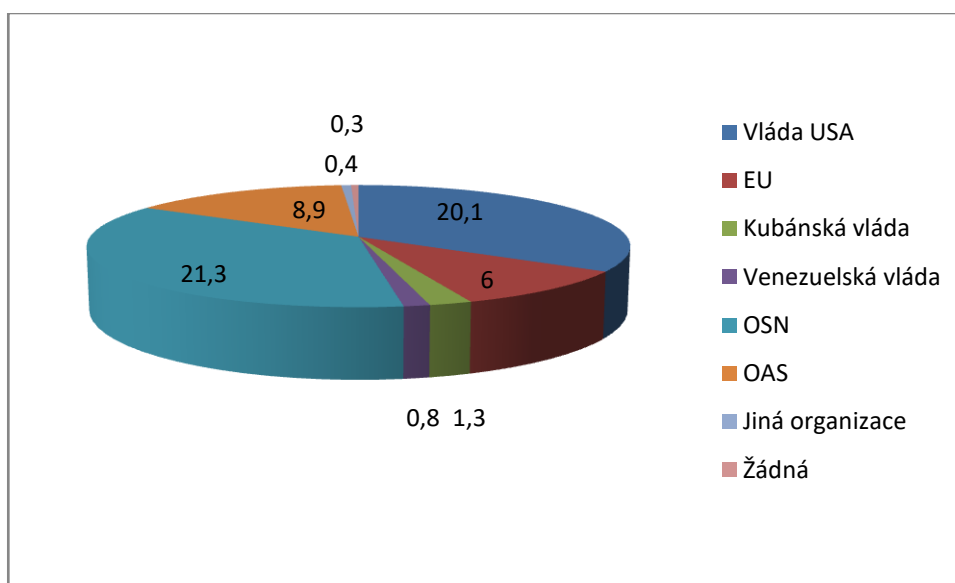
Podle Uribeho názoru „se vláda snaží podvést veřejnost tím, že obviňuje z násilí ty, kteří nesouhlasí s jejich smlouvou o beztrestnosti s FARC“ a snažil se to paušalizovat i v kontextu ostatních ozbrojených skupin: „Dnes se to schválí u FARC, zítra u ELN, u 3 500 kriminálních gangů, v zemi, která má podle generálního prokurátora na sto padesát tisíc hektarů koky“ (Semana 2016).

Zákon se netýká představitelů guerilly, ale paradoxně to neznamená, že by se trestům neměly vyhnout. Devatenáctého listopadu 2015 Santos reagoval na žádost o vydání guerillového vůdce Timochenka do Spojených států, kde čelí řadě obvinění coby představitel teroristické skupiny,⁷⁰ slovy: „*Nabídka pěti milionů dolarů ze strany Spojených států bude muset zmizet, protože já ho vydat nehodlám. Dovedete si představit guerillového vůdce vyjednávajícího mírový proces, jehož život by byl ukončen odsouzením v USA? Je to absurdní. Věřím Washingtonu ve spolupráci v této záležitosti. Spojené státy byly na mé straně po dobu celého procesu a vědí, že tyto lidi nevydám pokud dosáhneme mírové dohody*“ (Noticias RCN 2015).

Názor veřejnosti je podobný jako u finanční podpory partyzánům nebo jejich participace na politické scéně. Konkrétně o 30 % více respondentů s beztrestností zcela nesouhlasí, oproti těm, kterým by vůbec nevadila. Rok 2014 je navíc prvním rokem, kdy se uskutečnila rozsáhlá demonstrace proti beztrestnosti.

⁷⁰ Tak totiž FARC definují nejen Spojené státy, ale i Evropská unie.

Graf č. 9 - Participace mezinárodního aktéra

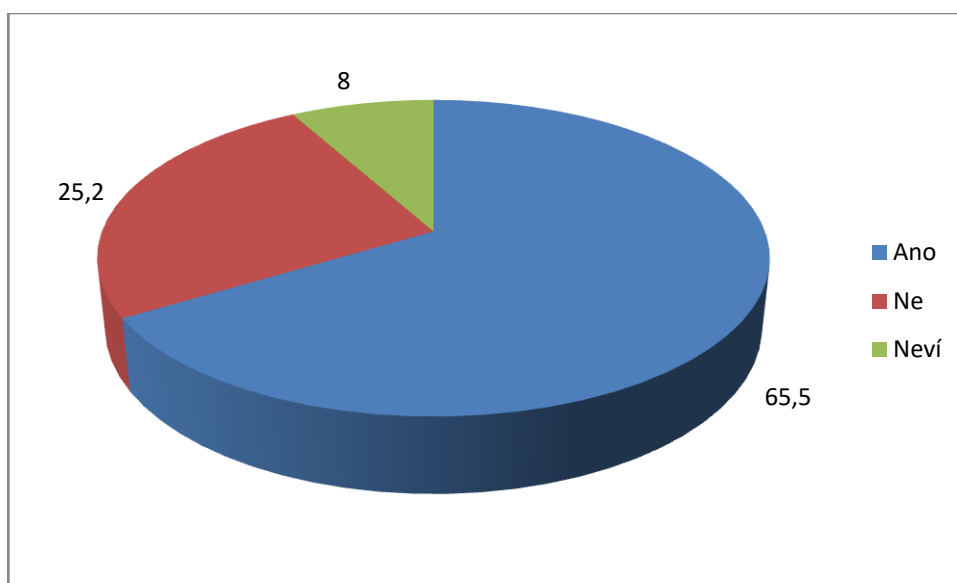
Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Který z těchto mezinárodních aktérů by mohl vyjednanou smlouvu pomoci implementovat?“ položenou v roce 2014. Otázka nabízí osm odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

Mírová vyjednávání odstartovala a probíhala zejména na Kubě, kde také byla dotažena do zdárného konce. Jako aktéra, který by smlouvu pomohl implementovat, si ji ale představují marginální ani ne 1,5 procenta respondentů.

Organizace amerických států, která na dvou demonstracích veřejně podpořila Santosovo mírové snažení prostřednictvím svého představitele, získala přízeň necelých devíti procent respondentů.

Nejvíce byla zmíněna Organizace spojených národů, která skutečně vyjednanou smlouvu bude pomáhat implementovat. V těsném závěsu za ní pak Spojené státy americké, dlouholetý spojenec nejen Santose, ale i předchozích administrativ, v boji proti obchodu s drogami (Kolumbie v podstatě byla největším příjemcem americké finanční pomoci na západní hemisféře).

Graf č. 10 - Užití referenda pro ratifikaci smlouvy

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Jste pro nebo proti užití institutu referenda pro ratifikaci vyjednané smlouvy?“ položenou v roce 2014. Otázka nabízí tři odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

V listopadu 2015, v reakci na kritiky některých částí smlouvy, Santos odpověděl, že není možné, aby byl mír schvalován po částech: „*To není možné, není to praktické ani životaschopné. O čem lidé musí rozhodnout je celý balíček.*“ Ze strany FARC byl navíc požadavek, aby o mírové smlouvě rozhodoval pouze parlament a nikoliv všelidové hlasování. Santos to odmítl slovy „*Oni sice trvají na parlamentu ... my jsme jim pokaždé řekli: sestupte z toho mraku, národní shromáždění o tom hlasovat nebude.*“⁷¹ Plebiscit je příležitostí pro všechny kolumbijský lid vyjít ven a volit. Pokud zvítězí ne, tak bude dodrženo a budeme pokračovat ve válce po dalších dvacet nebo třicet let“ (El Tiempo 2015).

V úterý 30. srpna 2016 kolumbijský kongres skutečně schválil zákon o uspořádání referenda.⁷² „*Dnes jsme udělali krok blíže k míru. Referendum je nyní realitou*“ okomentoval projití zákona oběma komorami Santos (La Jornada 2016).⁷³

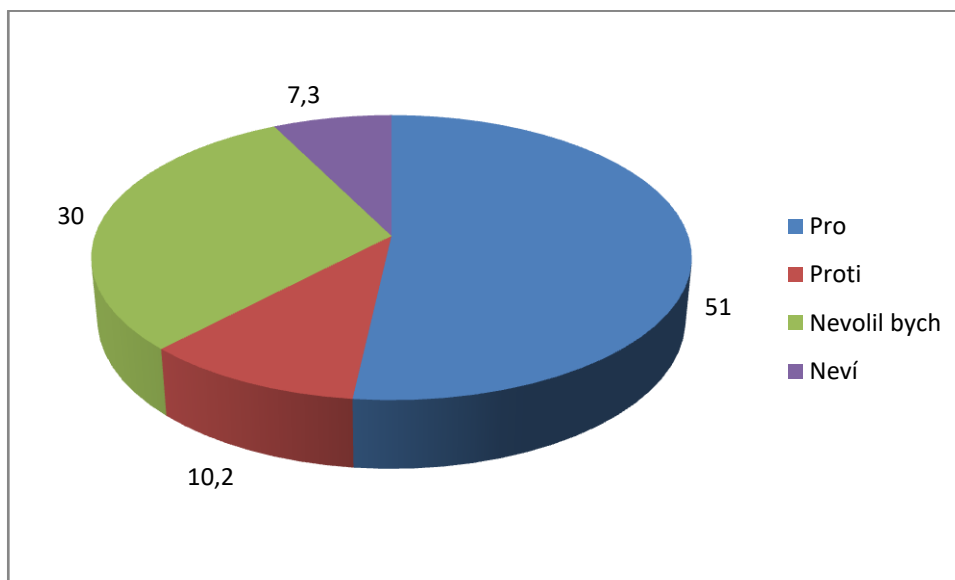
⁷¹ Obě strany konfliktu nicméně souhlasily, že k podpisu kompletní mírové dohody dojde ještě před konáním referenda, což zahájí proces demobilizace a odzbrojení partyzánů, které bude trvat po dobu 180 dnů.

⁷² V Poslanecké sněmovně o prezidentově návrhu konkrétně hlasovalo 127 poslanců pro a 15 proti, v Senátu zákon prošel sedmdesáti a jedním hlasem proti dvacet jednomu hlasu.

⁷³ Ústavní soud vydal upřesňující stanovisko k zákonu o referendu, že pro schválení mírové dohody v referendu jsou zapotřebí nejméně čtyři miliony a čtyři sta tisíc pozitivních hlasů, což představuje 13 % všech voličů a pochopitelně nesmí převážit negativní možnost.

Téměř dvě třetiny respondentů by s užitím referenda coby prostředku ratifikace smlouvy neměly žádný problém. Pouze 25 % by bylo proti.

Graf č. 11 - Hlasování v referendu

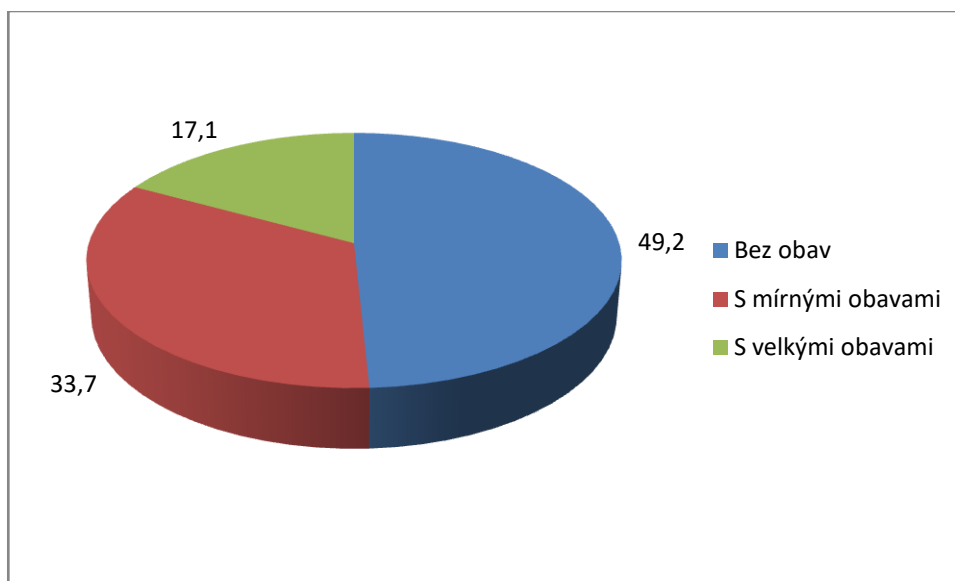
Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Jak byste hlasoval v případném referendu?“ položenou v roce 2014. Otázka nabízí čtyři odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

Prezident Santos 19. listopadu 2015 hovořil o případném odmítnutí mírové smlouvy v referendu: „Byl bych ve vážných obtížích, kdyby lid mírovou smlouvu v referendu nevalidoval, ale jsem naprosto přesvědčen o tom, že výrazná většina Kolumbijců mě podpoří“ (Telesur 2015).

„Není žádný plán B“ v případě, že občané v hlasování odmítnou to, co bylo dojednáno, připomněl znovu v kontextu blížícího se termínu referenda. „Pokud zvítězí ne, jednoduše se vrátíme ke konfrontační situaci, která existovala před šesti lety“ uvedl Santos v rozhovoru (La Jornada 2016).

Stejně jako výsledky průzkumů veřejného mínění provedených měsíc před konáním referenda favorizovaly kladnou odpověď, tak i dotazníkové šetření o dva roky zpět.

Graf č. 12 - Obava z účasti na demonstraci

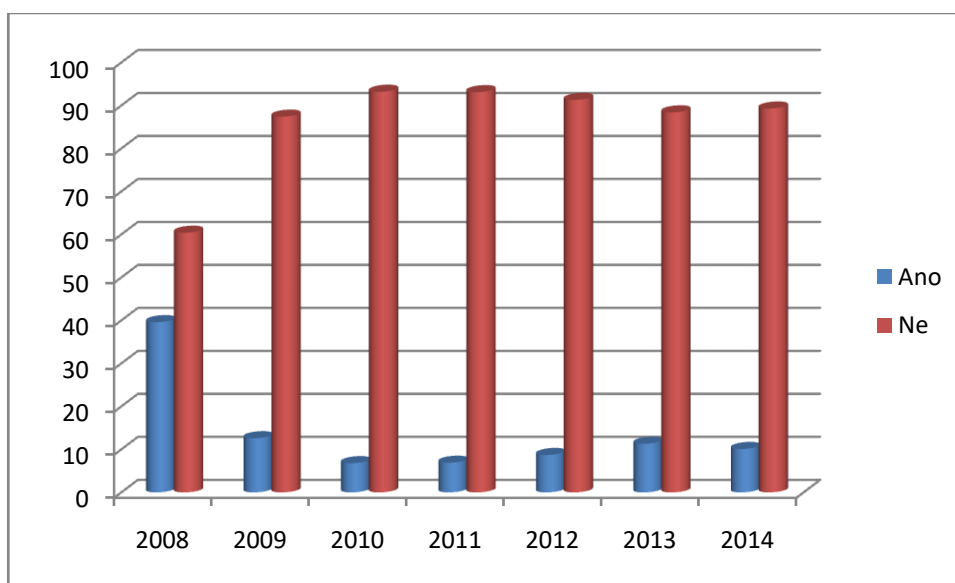
Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „S jak moc velkými obavami byste se zapojil/a do nějaké demonstrace?“ položenou v roce 2008. Otázka nabízí tři odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

Příkladem toho, jak jednotlivé události jsou schopny se promítnout ve veřejném mínění, mohou být rozsáhlé demonstrace, které se uskutečnily v roce 2008 na území Kolumbie.

Tehdy došlo ze strany FARC k propuštění bývalé viceprezidentské kandidátky Clary Rojas a bývalé poslankyně Consuelo Gonzálesové, které byly po dobu šesti let drženy v zajetí. Po svém propuštění Clara Rojas označila FARC jako „zločineckou organizaci“ a odsoudila její únosy (ABC News 2008). A nejen ona, ale i další propuštění informovali veřejnost o praktikách guerilly, o nedůstojných podmínkách, ve kterých museli žít, což obecně vzbuzovalo velké pobouření. V důsledku toho Kolumbijci vyšli do ulic s požadavkem na vydání všech unesených (Reuters 2008). Miliony demonstrantů⁷⁴ v ulicích znamenaly vysoce medializovanou záležitost a v rámci průzkumu veřejného mínění téměř padesát procent dotázaných odpovědělo, že by se bez obav zúčastnilo veřejného protestu.

⁷⁴ Jenom v hlavním městě se protestního průvodu zúčastnilo na dva miliony demonstrantů, což představovalo čtvrtinu všech obyvatel Bogoty (BBC News 2008).

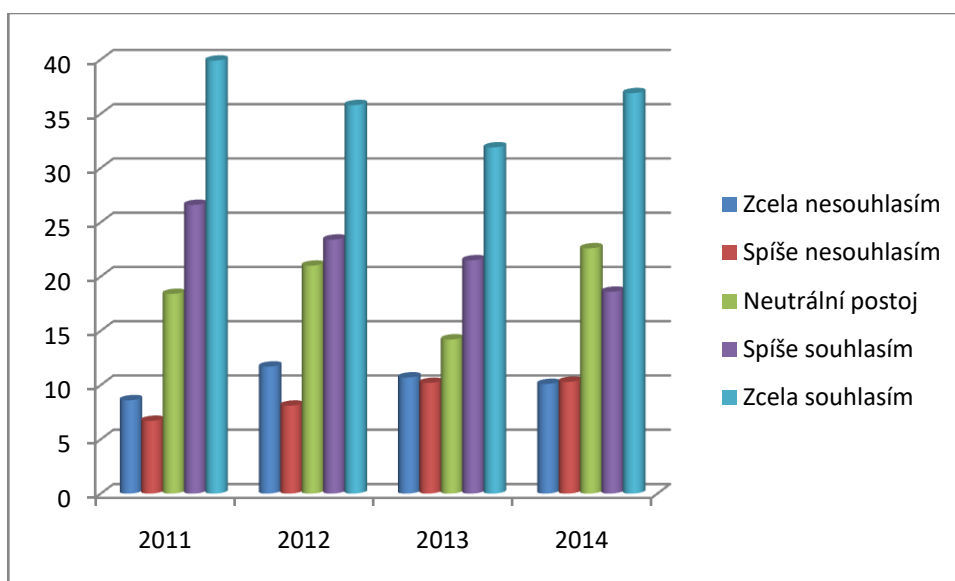
Graf č. 13 - Účast na veřejném protestu v posledních měsících

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Zúčastnil/a jste se v průběhu posledních měsíců nějakého veřejného protestu?“ ve sledovaném období let 2008 - 2014. Otázka nabízí dvě odpovědi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.

Pouze v roce 2008 participovala na veřejných protestech v kolumbijských ulicích výraznější část obyvatelstva, konkrétně 38 % respondentů, což koresponduje s masovými demonstracemi proti FARC konanými v tom období. Ve všech ostatních případech se více než 80 % dotazovaných do žádné protestní akce nezapojilo.

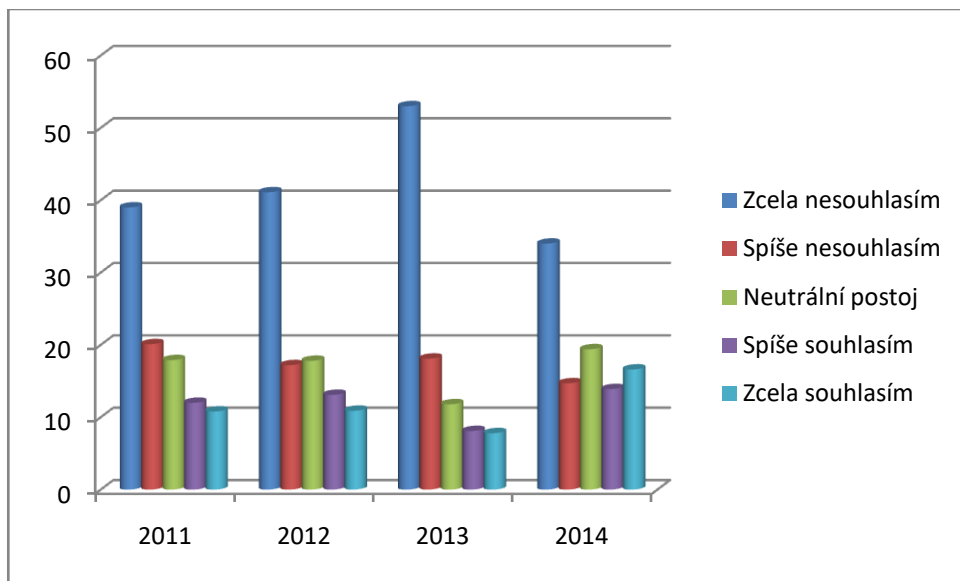
Graf č. 14 - Ne/souhlas s poklidným protestem

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Souhlasíte s participací na veřejných protestech, které se odehrávají v mezích zákona?“ ve sledovaném období let 2011 - 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

Hodnoty světle modrých a fialových sloupců signalizují, že veřejnost sympatizuje s poklidnými demonstracemi. Ať už ty pro mírové v letech 2011, 2013 a 2014, tak ta proti beztrestnosti v posledním sledovaném roce, se odehrály v mezích zákona, všechny byly řádně svolané a obešly se bez známek násilí v podobě výtržnictví apod.

Graf č. 15 - Ne/souhlas s blokováním silnic v rámci protestu

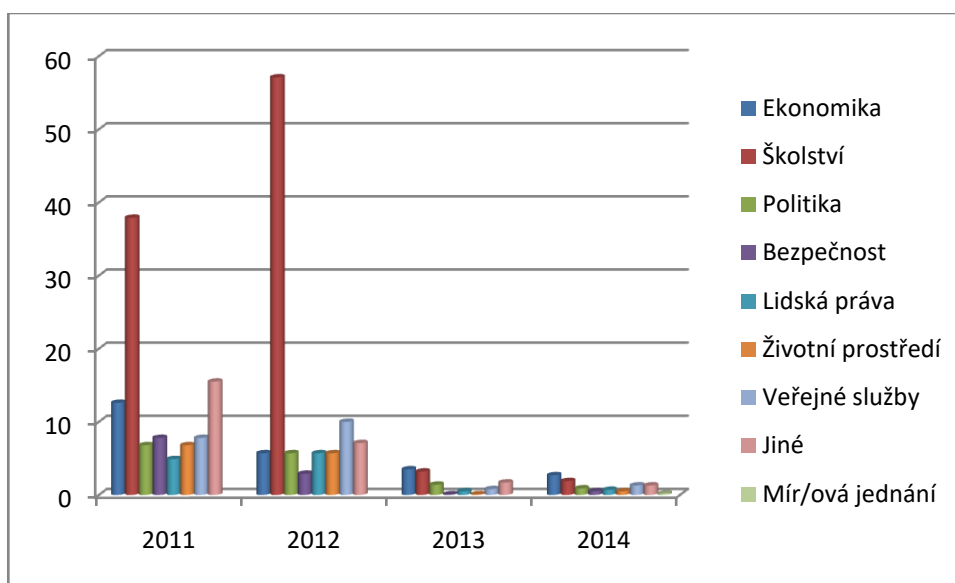

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Souhlasíte s radikálnějšími formami protestu typu blokování ulic a pozemních komunikací?“ ve sledovaném období let 2011 - 2014. Otázka nabízí pět odpovědí. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí, přičemž graf byl modifikován sloučením korespondujících hodnot pro účely větší přehlednosti. Zdroj: LAPOP.

V letech 2011 - 2014 sice nedošlo k účelovému zablokování silnic na demonstracích s mírovou tematikou, nicméně ve všech případech došlo k omezení dopravy ve městech, kde se veřejné protesty konaly, stejně jako k uzavírcce komunikací, kudy vedl protestní průvod, nebo center, kde se zpravidla odehrávala hlavní část programu. K jednoznačnému úmyslu při zablokování pozemních komunikací došlo až u dvou demonstrací konaných v roce 2016 (blokády silnic ze strany taxikářů coby doprovodná součást odborového protestu a zatarasení příjezdu k hotelu, kde byli ubytováni účastníci Světového ekonomického fóra, v kontextu demonstrace proti Santosově přístupu k FARC).

Obecný názor veřejnosti na blokování silnic je negativní. Zcela s ním v časové perspektivě souhlasí pouze sedm až patnáct procent respondentů, ve srovnání s čtyřiceti dvěma až padesáti dvěma procenty, kteří s takovou formou protestu opovrhují.

Graf č. 16 - Důvod protestu

Graf znázorňuje odpověď respondentů na otázku „Co bylo důvodem pro demonstraci/protest, kterého jste se zúčastnil/a?“ ve sledovaném období let 2011 - 2014. Otázka nabízí devět odpovědí, přičemž devátá možnost je začleněna až do průzkumu z roku 2014. V předcházejících letech mohla být mírová tematika pod možnostmi Politika, Bezpečnost a Jiné, ale není vyloučeno, že i pod dalšími odpověďmi. Údaje jsou uvedeny v procentech z celkového počtu validních odpovědí. Zdroj: LAPOP.⁷⁵

Hlavním důvodem, který byl v letech 2011 a 2012 impulsem k tomu, aby Kolumbijci vyšli do ulic, nebyla politika nebo bezpečnost (tedy témata vztahující se k mírové/guerillové problematice), nýbrž školství.

V letech 2011 a 2012 proběhly desetitisícové protestní akce namířené proti vzdělávacímu zákonu pod číslem 30. Studenti i akademici obviňovali Santosovu vládu z toho, že se snaží udělat ze vzdělání komoditu a ze školství byznys.⁷⁶ Dle zástupců veřejných univerzit a studentských lídrů by vzdělání mělo zůstat kvalitní, dostupné všem a nemělo by dojít k privatizaci.⁷⁷

⁷⁵ Ekonomika: práce, ceny, inflace, nedostatek příležitostí. Školství: nedostatek příležitostí, vysoké školné, špatná kvalita, vzdělávací politika. Politika: protest proti zákonům, stranám nebo politickým kandidátům, vyloučení, korupce. Bezpečnost: kriminalita, milice, gangy, guerilly.

⁷⁶ „Zákon je důkazem, že vláda chce pokračovat v její politice privatizace vzdělání“ prohlásil studentský mluvčí Sergio Fernandez, zastupující Národní frontu studentských rad (El Espectador 2012).

⁷⁷ Mario Hernández z Asociace univerzitních učitelů řekl, že „vzdělání musí být poskytnuto všem na každém stupni bez rozdílu a jeho kvalita nemůže záviset na sociálním statusu studentů“ (El Tiempo 2011).

Závěr

Cílem práce bylo zjistit to, jací relevantní aktéři mobilizovali jak sympatizanty, tak odpůrce míru, potažmo mírové smlouvy.

Na jedné straně barikády to byl hlavně současný kolumbijský prezident Juan Manuel Santos, na té druhé pak bývalá hlava státu Álvaro Uribe.

V pro mírovém táboře bylo možné identifikovat rozmanitou skupinu politických aktérů, ať už se jednalo o zákonodárce, reprezentanty regionů, měst (hlavně Bogoty), zástupce občanské společnosti, akademické sféry a různých iniciativ pro mír či na podporu obětí konfliktu, dokonce i představitele indigenních organizací. Uribem se takto široké spektrum mobilizovat nepodařilo, jelikož na demonstracích, na kterých on sám participoval, se opíral pouze o zákonodárce a jiné představitele z Centra Democrática, jehož je lídrem.

Odhadem se zastáncům míru podařilo zmobilizovat větší počet demonstrantů, než jejich protějšků (patrně to je hlavně u dubnových pochodů za mír, kde počet participujících začínal na třech stech tisících jenom v Bogotě). Je třeba konstatovat, že ve vybraných médiích se jen výjimečně nacházela alespoň hrubá čísla. Navíc číselné údaje z pro mírových událostí mohly být uměle zvětšeny o informaci, že se také zúčastnili zaměstnanci veřejného sektoru. V případě devátého dubna se totiž ze zákona jednalo o významný den a v Santosově diskurzu jednoznačně zaznělo, že celá státní správa má volno na to, aby se mohla do mírových pochodů také zapojit.

Obecně se pro mírových demonstrací v celém sledovaném období uskutečnilo více, než těch zaměřených proti němu nebo mírové smlouvě. Nicméně v rozhodném roce 2016, kdy proběhlo ono neúspěšné referendum, v počtu veřejných protestů vedl druhý tábor.

Určitě pozitivní zprávou je, že se všechny vybrané demonstrace obešly bez násilností či snad ztrát na životech. Zejména u těch namířených proti režimu, resp. Santosovi a jeho politice, je ve srovnání s Venezuelou pozoruhodné, že režim neodpověděl vodními děly, obušky či snad střelnými zbraněmi, ale naopak se snažil přispět k poklidnému průběhu. Další výzkum by se v komparativní perspektivě měl zaměřit na to, proč to v jedné zemi i při desítkách až stovkách tisíc demonstrantů možné je a v jiné nikoliv. V tomto směru může být Kolumbie,

paradoxně země s obrovskými problémy ohledně násilí v minulosti, velkým příkladem.

Dále bylo ambicí odhalit, jaká problematika na demonstracích rezonovala a v kontextu toho charakterizovat u jednotlivých aktérů zvolený diskurz.

Pro mírové demonstrace měly obecně charakter pochodů za mír nebo na podporu obětem konfliktu. V rámci těchto příležitostí se objevoval diskurz, který měl za cíl podpořit vládní snažení na Kubě. To demonstrace namířené proti beztrestnosti, Santosově přístupu k FARC či vládě jako takové v kontextu mírové problematiky, byly zcela konkrétně zaměřené.

Santosův diskurz je možné označit jako konstantní (snad jen s menší výjimkou z roku 2011). Vždy hovořil o nutnosti míru jakožto aktu, který by ukončil trápení kolumbijského lidu trvající po dobu už několika desítek let. Prioritou pro něho bylo nejen uctít stávající oběti, ale i zabránit novým. Dosáhnout míru vnímal jako povinnost vůči nim a všem, co byli postiženi ozbrojeným konfliktem. Obracel se často do budoucnosti, když rokoval o tom, co zemi klidné a stabilní období míru může přinést. Dával si záležet na tom, aby při svých projevech byl oklopen lidmi z jeho administrativy nebo občanské společnosti, jakožto význam jednoty. Symbolika se projevovala nejen ve výběru míst, ale i aktů/rituálů, u kterých své projevy pronášel. Vylučoval možnost, že by referendum mohlo skončit odmítavě ve vztahu k smlouvě a varoval, jaké by to mohlo mít důsledky, tedy pokračování „*noční můry*.“ Demonstrace uskutečněné v mezidobí od data konání referenda a podpisu přepracované smlouvy vnímal jako podporu jeho snažení dosáhnout míru i za cenu kritiky ze strany jeho odpůrců. Na Uribeho, další představitele Centra Democrática a ostatní aktéry reagoval pouze zřídka a nepřímo, zpravidla za sebe nechával reagovat jiné. Nejčastěji však nařčení/kritiky zcela ignoroval.

Exprezident Álvaro Uribe zejména ze začátku sledovaného období volil v kontextu demonstrací jakousi taktiku náhodného kolemjdoucího. Čím více se ale blížil konec vyjednávání o míru a s ním i referendum, tím více o sobě on a jeho hnutí dávalo vědět a mobilizovalo veřejnost. Ve svém diskurzu guerillu kriminalizoval, obviňoval z různých činů, kterých se měla dopustit, vysvětloval problematiku začlenění zpět do společnosti a jevy s tím souvisejí.

Beztrestnost pro demobilizované partyzány byla tím hlavním trnem v Uribeho oku. Santose nálepkoval jako lháře a jeho administrativu jako

neschopnou vypořádat se s korupcí, ekonomickou situací a špatně nastaveným vzdělávacím systémem. Jeho kolegové z hnutí volili o něco smířlivější slova a neodmítali mír jako takový, nýbrž jen problematickou mírovou smlouvu a Santosovu politiku obecně.

V tomto směru byly potvrzeny a rozšířeny závěry autorova díla s názvem *Analýza působení guerillových hnutí v kontextu jednání relevantních aktérů* z roku 2015. Ofenzivní/kriminalizující Uribeho diskurz vůči FARC pokračoval i po skončení jeho prezidentského mandátu, navíc ho rozšířil i na Santose a jeho administrativu. U jeho nástupce pak velmi smířlivý a vstřícný diskurz z let 2012 - 2015 korespondoval s jeho projevy na demonstracích, přičemž byl konstantní i v roce následujícím.

Zároveň bylo snahou práce určit místa, ve kterých demonstrace proběhly a vysledovat tak, jestli existují souvislosti mezi frekvencí uskutečněných veřejných protestů a výsledkem referenda v místě.

Vybraná média celkově reportovala o dvaceti čtyřech lokacích, ve kterých proběhly veřejné protesty v kontextu mírového procesu. Nebyla zaznamenána žádná výrazná souvislost, která by implikovala vztah mezi počtem uskutečněných demonstrací a výsledkem referenda ve vybraném volebním obvodu. Je třeba dalšího výzkumu, který by se orientoval na hlubší, strukturálnější vysvětlení.

V neposlední řadě se práce snažila jednotlivé výstupy zasadit do kontextu poznatků vzešlých z průzkumů veřejného mínění a zároveň najít pro veřejnost z jejího pohledu citlivé/sporné body mírového procesu, které mohou mít souvislost s negativním výsledkem referenda.

Nejvíce zásadní informací je to, že v modelové situaci z roku 2014 většina respondentů odpověděla na otázku ohledně hlasování v referendu kladně (tzn. stejná situace jako u průzkumů z roku 2016), ale zároveň Kolumbijci mají výrazný problém s beztrestností, politickou participací a finanční podporou pro partyzány, ačkoliv tato tematika je nedílnou součástí smlouvy, která byla předložena k lidovému hlasování. Názor veřejnosti tak působí rozporuplně.

Obecně jsou v přízni poklidné demonstrace, takže drtivá většina sledovaných případů by v očích respondentů obstála. Co už by ale neobstálo, jsou blokády silnic, které veřejnost nevnímá jako pozitivní formu protestu.

Problematika školství byla ve výsledku tím, co nejvíce veřejnost ve sledovaném období mobilizovalo. Kolumbijci nemají obavu vyjít do ulic, ale rozhodně nepatří mezi pravidelné návštěvníky protestních akcí.

V této části práce se nachází největší výzva pro další výzkum, jelikož je třeba rozšířit výsledky průzkumů veřejného mínění o data z let nadcházejících, která zatím nejsou dostupná. Ověřit, zdali trendová perspektiva zůstala obdobná, či došlo u jednotlivých výsledků ke změnám, např. v kontextu událostí/demonstrací z let 2015 a 2016. Ideální by také byla položená otázka, jestli veřejnost vnímá mír a mírovou smlouvu jako dvě zcela oddělené nádoby, nebo je příliš nerozlišuje.

Kolumbijský konflikt možná skončil podpisem nové verze mírové smlouvy, rozhodně to ale neznamená pomyslnou rezignaci všech kritiků mírového procesu, guerilly, potažmo i Santose. Ba naopak, volba schvalování smlouvy parlamentem namísto opakování referenda je jen další municí pro Uribeho. Iniciativa revokovat závěry z jednání vyvoláním nového lidového hlasování to jen potvrzuje. Participace FARC na politické scéně v rámci ústavních mantinelů je zatím jen doutnajícím sporem, který ale může přerůst v parlamentní konflikt, kdy transformovaná politická strana bude ze strany Centra Democrática a dalších opozičních sil zcela ostrakizována, jelikož může být vnímána jako nesystémová a zpochybňována její legitimita, zrovna tak i legálnost. Beztrestnost pro příslušníky FARC, ale i pro jejich představitele (odmítnutí Timochenkova vydání do USA), která rezonovala jak demonstracích, tak i ve veřejném mínění, pak může být v očích veřejnosti vyložena jako zásadní nespravedlnost, s potenciálem narušit její důvěru v justiční systém jako takový.

Všechny tyto možné scénáře bude nutné sledovat v kontextu nadcházejících prezidentských voleb, které se uskuteční v roce 2018, jelikož J. M. Santos se již na základě kolumbijské ústavy nebude moci ucházet o třetí termín, tudíž bude zcela na jeho nástupci, jak a pokud vůbec se k těmto výzvám hodlá postavit, aby dosáhl míru nejen na papíře, ale i ve společnosti.

Prameny a literatura

Literatura:

Dalton, Russel J. a Klingemann, Hans - Dieter, eds. 2007. *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press.

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Císař, Ondřej. b.r. *Občanská společnost, kvalita demokracie, dobré vládnutí*. Projekt „Česko hledá budoucnost“ Dostupné na: <http://www.ceskohledabudoucnost.cz/documents/Obcanska%20spolecnost.pdf> (21. 2. 2017).

Červenka, Jan a kol. 2006. *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Gregor, Miloš a Hrbková, Lenka. 2013. „Předvolební průzkumy.“ In: *České prezidentské volby v roce 2013*. Ed. Šedo Jakub. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1 - 253.

Hartl, Pavel. 2004. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál.

Human Rights Watch. 2014. *World Report*. New York: Human Rights Watch.

Klapáč, Michal. 1992. *Psychologie v praxi: práce na sobě a spolupráce s druhým*. Praha: Transal Books.

Lapčík, Marek. 2008. „Diskursivní kontury televizního zpravodajství a možnosti jejich analýzy.“ In: *Média dnes. Reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Eds. Foret Martin, Lapčík Marek a Orság Petr. Olomouc: Univerzita Palackého, 189–214.

Mesa de conversaciones. 2012. *COMUNICADO CONJUNTO*. Havana: Mesa de conversaciones.

Sodaro, J. Michael. 2004. *Comparative politics: A global introduction*. 2. vyd. New York: McGraw - Hill Companies.

Strauss, Anselm a Corbinová, Juliet. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.

Strnadová, Lenka. 2008. *Současné podoby občanské společnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk.

- Szymanek, Krzysztof. 2003. *Umění argumentace, terminologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého
- Tilly, Charles. 2006. *Politika kolektivního násilí*. Praha: SLON
- Veselý, Arnošt a Nekola, Martin, eds. 2007. *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: SLON.
- Vráblíková, Kateřina. 2008. „Politická participace - teorie a koncepty (Political Participation – Theories and Concepts).“ *Politologický časopis* 15, č. 4, 366 - 388.

Internetové zdroje:

- ABC News <http://abcnews.go.com/>
- Ámbito. <http://www.ambito.com/>
- BBC News. <http://www.bbc.com/news/>
- Centro Democrático. <http://www.centrodemocratico.com/>
- Clara López. <http://wp.claralopez.org/>
- Contagi Radio. <http://www.contagioradio.com/>
- Diario Libre. <https://www.diariolibre.com/>
- Diario Opinión. <http://www.diariopinion.com/>
- El Campesino. <http://www.elcampesino.co/>
- El Colombiano. <http://www.elcolombiano.com/>
- El Espectador. <http://www.elespectador.com/>
- El Mundo. <http://www.elmundo.es/>
- El País. <http://www.elpais.com/>
- El Telégrafo. <http://www.eltelegrafo.com.ec/>
- El Tiempo. <http://www.eltiempo.com/>
- El Universal. <http://www.eluniversal.com/>
- FARC - EP International. <http://www.farc-epeace.org/>
- Infobae. <http://www.infobae.com/>
- La Nación. <http://www.nacion.com/>
- La Tercera. <http://www.latercera.com/>
- Listín Diario. <http://www.listindiario.com/>
- Noticias Caracol. <http://noticias.caracol.com/>
- Prensa Libre. <http://www.prensalibre.com/>

Presidencia de la República. <http://www.presidencia.gov.co/>

Radio Santa Fe. <http://www.radiosantafe.com/>

RCN Radio. <http://www.rcnradio.com/>

Reuters. <http://www.reuters.com/>

Semana. <http://www.semana.com/>

Telenoticias. <http://www.telemundopr.com/>

Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/>

W Radio. <http://www.wradio.com.co/>

Databáze:

Cifras & Conceptos. <http://www.cifrasyconceptos.com/>

Datexco. <http://www.datexco.com/>

GALLUP. <http://www.gallup.com/>

Instituto Igarapé. <http://www.igarape.org.br/>

Invamer. <http://www.invamer.com.co/>

Ipsos. <https://www.ipsos.com/>

Latin American Public Opinion Project.
<http://www.americasbarometer.org/>

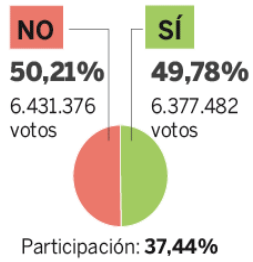
Registraduría Nacional del Estado Civil de Colombia.
<http://www.registraduria.gov.co/>

Seznam příloh

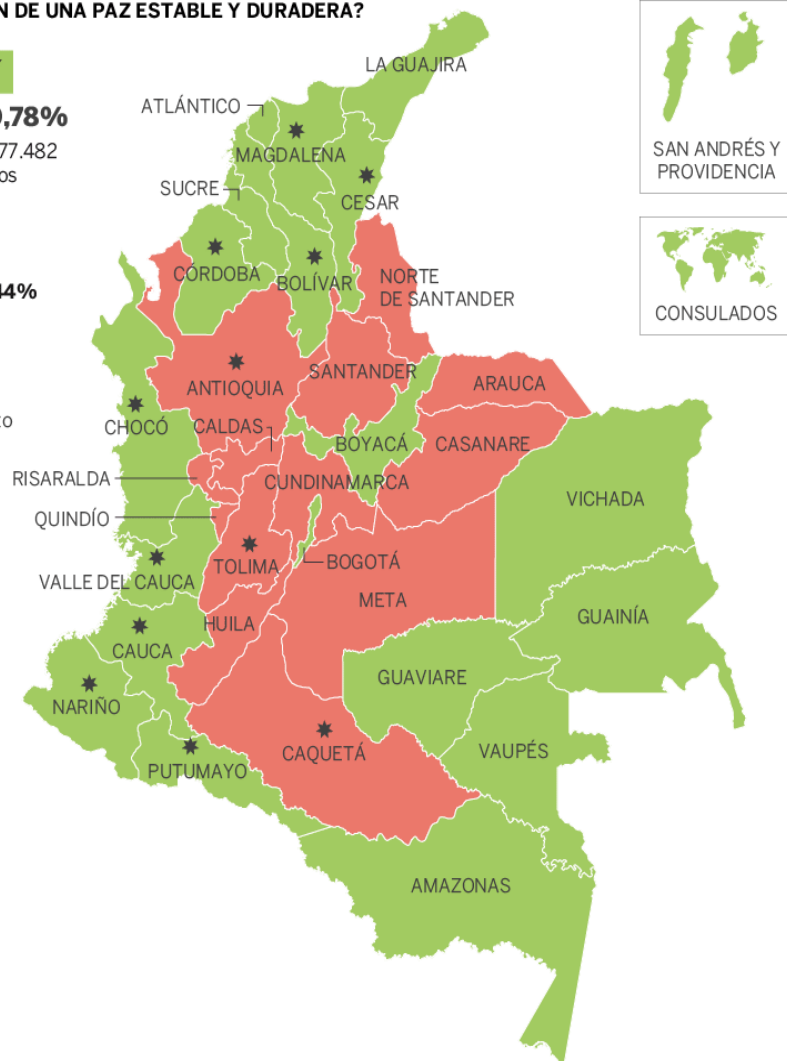
Příloha č. 1 - Výsledky referenda dle jednotlivých departamentů	75
Příloha č. 2 - Účast v referendu dle jednotlivých departamentů	76
Příloha č. 3 - Srovnání účasti v referendu s různými typy voleb	77

Příloha č. 1 - Výsledky referenda dle jednotlivých departamentů

¿APOYA USTED EL ACUERDO FINAL PARA LA TERMINACIÓN DEL CONFLICTO Y LA CONSTRUCCIÓN DE UNA PAZ ESTABLE Y DURADERA?

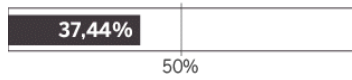
★ Departamentos con más víctimas durante el conflicto

Zdroj: Registraduría Nacional del Estado Civil de Colombia. Grafické provedení El País.

Příloha č. 2 - Účast v referendu dle jednotlivých departamentů

BAJA PARTICIPACIÓN

- Abstención superior a la media
- Abstención inferior a la media
- ★ Ha ganado el 'no'

ABTENCIÓN POR DEPARTAMENTOS, EN %

Consulados	86,14
La Guajira	80,61
San Andrés	79,79
Bolívar	76,67
Vaupés	76,26
Guainía	75,98
Atlántico	75,90
Magdalena	75,56
Amazonas	73,85
Vichada	73,75
Caquetá	69,58
Córdoba	68,35
Cesar	67,46
Chocó	67,12
Putumayo	67,06
Sucre	65,64
Arauca	65,41
Valle del Cauca	63,88
Nariño	63,27
Colombia	62,56
Antioquia	61,62
Guaviare	61,21
Cauca	61,01
Huila	60,81
Tolima	60,01
Norte de Santander	59,69
Quindío	58,68
Risaralda	58,61
Boyacá	58,25
Caldas	58,17
Santander	56,32
Cundinamarca	55,17
Meta	54,57
Bogotá D.C.	53,66
Casanare	51,02

Zdroj: Registraduría Nacional del Estado Civil de Colombia. Grafické provedení El País.

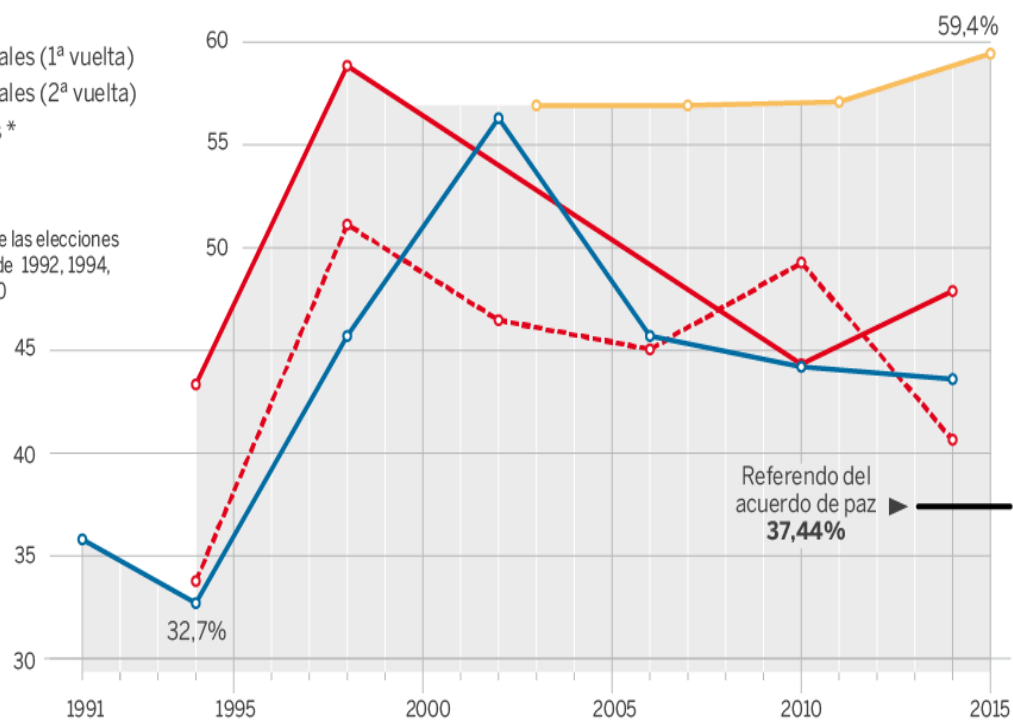
Příloha č. 3 - Srovnání účasti v referendu s různými typy voleb

PARTICIPACIÓN EN ELECCIONES

% de votantes

- Presidenciales (1ª vuelta)
- - - Presidenciales (2ª vuelta)
- Regionales *
- Locales

* Sin datos de las elecciones regionales de 1992, 1994, 1997 y 2000

Fuentes: Registraduría Nacional del Estado Civil, IDEA Internacional y elaboración propia. RODRIGO SILVA - NACHO CATALÁN / EL PAÍS

Zdroj: Registraduría Nacional del Estado Civil de Colombia. Grafické provedení El País.